KOMISJA GŁÓWNA DO SPRAW KULTURY
PREZYDIUM RADY MINISTRÓW

BIULETYN INFORMACYJNY

NR 2

CZERWIEC 1950 R.

KOMISJA GŁÓWNA DO SPRAW KULTURY
PREZYDIUM RADY MINISTRÓW

BIULETYN INFORMACYJNY

NR 2

CZERWIEC 1950 R.

Adres Redakcji: Biuro Komitetu Ministrów do Spraw Kultury
przy Prezydium Rady Ministrów
Adres Administracji: Warszawa, Krakowskie Przedmieście 46/48.

Druk PWZG Warszawa, Tamka 3. 10.500. Zam. 2213. B-111860.

JADWIGA SIEKIERSKA

O DOTYCHCZASOWEJ PRACY I NOWYCH ZADANIACH KOMISJI GŁÓWNEJ

Dorobek Komisji Głównej nie jest jeszcze duży. Dotychczasowa jej działalność nie nabrała właściwego rozmachu, nie znalazła dostatecznego oddźwięku w terenie i nie zmobilizowała opinii publicznej dookoła prac podjętych przez Komisję.

Złożył się na to szereg przyczyn, które dziś już zostały w dużej mierze usunięte.

Wspomnę tu tylko o głównych przyczynach zahamowania prac Komisji Głównej.

Po pierwsze, podstawowe organizacje społeczne: Związki Zawodowe, Związek Samopomocy Chłopskiej, ZMP, biorąc udział w pracach Komisji Głównej w celu koordynowania swej działalności w dziedzinie kulturalno-oświatowej, początkowo z niedostatecznym zrozumieniem odniosły się do wagi swego uczestnictwa w Komisji i niejednokrotnie przez bierny stosunek hamowały realizację wspólnie powziętych uchwał np. w sprawie szkolnictwa, zwłaszcza wspólnego szkolenia kadr robotniczo-chłopskich, w sprawie uporządkowania pism świetlicowych itd.

Po drugie, na przeszkodzie stała wadliwa organizacja prac Podkomisji, które się zbytnio rozrosły (od 20 — 30 osób) i często niewłaściwy kierunek tych prac. Mianowicie Podkomisje nie reagowały na bieżące sprawy życia kulturalnego, a zajmowały się w sposób dość jałowy rozpracowaniem planów, programów, koncepcji nie związanych bezpośrednio z aktualnymi zadaniami kulturalnymi organizacji masowych. Stąd na Podkomisjach rozwijało się niepotrzebnie gadulstwo, nie wysuwały one projektów, nie przygotowywały uchwał i wniosków, które by pomogły usprawnić działalność kulturalno-oświatową organizacji masowych przez jej właściwą koordynację. Dla przykładu: duży dorobek zespołów świetlicowych wiejskich i miejskich w festiwalu sztuk radzieckich nie został odpowiednio wyzyskany w dalszej pracy, a jeżeli chodzi o teren wiejski, w pewnym stopniu został zmarnowany przez brak wspólnego wysiłku i czuwania nad tą sprawą właśnie na terenie Podkomisji Artystyczno-Widowiskowej.

Przede wszystkim zaś na bieg prac Komisji Głównej ujemnie wpłynął brak dostatecznie rozbudowanego i mocnego organizacyjnie organu wykonawczego, który by na codzień czuwał, kontrolował, pilnował realizacji powziętych uchwał.

Jakich zmian dokonano, aby usunąć te braki, ożywić pracę Komisji Głównej, a przede wszystkim wzmóc udział w niej jej właściwych gospodarzy przedstawicieli podstawowych organizacji społecznych, Min. Oświaty i Min. Kultury i Sztuki?

Przede wszystkim uległa zmianie struktura organizacyjna Podkomisji i kierunek jej prac. Obecnie w skład każdej Podkomisji (Szkoleniowej,

Czytelnictwa i Samokształcenia, Artystyczno-Widowiskowej) wchodzi tylko 5 osób: przedstawiciele Zw. Zaw., Zw. Samopomocy Chłopskiej, ZMP, M.O. i M.K. i Sz. W ten sposób Podkomisja staje się ciałem bardziej operatywnym, powołanym do rozpracowania rzeczowych wniosków, projektów, planów ściśle związanych z aktualnym życiem i potrzebami kulturalnymi organizacji masowych. Został rozpracowany państwowy plan rocznic, imprez kulturalno - oświatowych i rewolucyjnych na rok 1950. W plan tych imprez wchodzą rocznica kołłątajowska, rewolucji 1905 r., stulecie śmierci Balzaka, rocznice Orzeszkowej, Konopnickiej 25-lecie pracy poetyckiej Władysława Broniewskiego itd.

Jasną jest rzeczą, że organizacje społeczne muszą w odpowiedni sposób włączyć się do obchodu rocznic, wciągnąć do tych akcji przede wszystkim świetlice robotnicze i wiejskie. Opracowanie skoordynowanego, wspólnego planu organizacji masowych w przygotowaniu rocznicowych imprez stanęło na porządku dziennym Podkomisji Artystyczno-Widowiskowej. —

Zreorganizowana Podkomisja Szkoleniowa wykonała również poważną pracę. Opracowała plan szkolenia kadr kulturalno-oświatowych dla najważniejszych organizacji społecznych na rok 1950.

Przygotowanie tego planu i zatwierdzenie go przez Prezydium Komisji Głównej — dzięki czemu stał się on obowiązujący dla organizacji społecznych i resortrtów państwowych — trzeba zaliczyć do kroków przełomowych na odcinku szkolenia kadr kulturalno-oświatowych, które dotychczas odbywało się w sposób chaotyczny, przypadkowy, nieskoordynowany — wskutek tego często potrzeby najważniejsze były omijane, a rekrutację na różne kursy przeprowadzano w sposób nieodpowiedzialny.

Podkomisja Szkoleniowa nie tylko opracowała plan szkolenia, ale jest również odpowiedzialna za jego realizację przez organizacje masowe i resorty państwowe.

Na warsztacie prac Podkomisji znajduje się ponadto obecnie szereg istotnych spraw.

Podkomisja szkoleniowa, poza stałym zadaniem czuwania nad realizacją zatwierdzonego planu szkolenia na rok 1950, podjęła się przy pomocy Biura Studiów skontrolowania najważniejszych programów szkół i kursów, których nasilenie przypada na okres wakacyjny.

Do pilnych zadań Podkomisji Szkoleniowej należy również czuwanie nad przygotowaniem wspólnego szkolenia kadr kulturalno-oświatowych robotniczych i chłopskich, co będzie miało decydujące znaczenie dla nadania właściwego politycznego kierunku procesom upowszechniania kultury, dla ostatecznego zniesienia rogatek między kulturalnym rozwojem wsi i miasta, a więc dla przyszłych losów naszej kultury.

Podkomisja Samokształcenia i Czytelnictwa opracowuje obecnie dwa b. istotne zagadnienia: sprawę komasacji bibliotek wiejskich i przygotowanie wytycznych, ewentualnie ramowych programów dla różnych dziedzin samokształcenia na terenie świetlic robotniczych i wiejskich. Te prace Podkomisja podjęła również zlecając Biuru Studiów rozpracowanie przygotowawczych materiałów i informacji.

Obie sprawy są nader palące. Dziś wieś już nie odczuwa takiego głodu książek, jak dwa lata temu. Ale jeżeli chodzi o biblioteki i czytelnictwo, to na wsi wyłoniły się nowe, niepokojące trudności. Mianowicie księgozbiory na wsi są rozproszone: w gminie, świetlicy gromadzkiej, PGR-rze, w szkole itd. Stąd książki te leżą często jak martwy kapitał,

zupełnie nieczytane, bo brak fachowych sił bibliotekarskich dla obsłużenia naraz kilku punktów bibliotecznych w gminie. Stąd wyłoniła się przed Komisją Czytelnictwa i Samokształcenia sprawa przygotowania odpowiedniej uchwały, która by pomogła na wsi skomasować szczupłe jeszcze księgozbiory i uruchomić czytelnictwo. Pomocą w tej akcji są uchwały Komitetu Upowszechnienia Książki.

Samokształcenie było dotychczas zaniedbanym odcinkiem w pracy oświatowej organizacji społecznych. Atrakcyjność zespołów amatorskich, traktowanie świetlicy jako miejsca tylko zabaw i rozrywek, zdanie się na żywiołowy wzrost rozrywkowych imprez w świetlicy kosztem prac oświatowych, kosztem samokształcenia zwęziło i w pewnym sensie zniekształciło rolę wychowawczą świetlicy. Obecnie ten stan rzeczy uległ zmianie, zwłaszcza w świetlicach robotniczych.

Samokształcenie „ruszyło z miejsca". Ale dotychczasowe wyniki tej stosunkowo nowej akcji, poszukującej jeszcze właściwych form, muszą być poddane wnikliwym badaniom. Sprecyzować przede wszystkim należy metody i programy różnych form samokształcenia. Żeby akcja ta żyła i rozwijała się, potrzeba przeciwdziałać próbom biurokratycznego jej wypaczania, wprowadzania sztampy, trzeba zwalczać niepokojące objawy pogoni za ilością zakładanych kół czy zespołów samokształcenia, zamiast dbania o jakość ich pracy. Zróżniczkowanie metod, swoboda w poszukiwaniu różnych form i sposobów zainteresowania uczestnika kół samokształcenia, pobudzenie inicjatywy, twórczości w procesie samokształcenia — to są zagadnienia b. ważne i rozwiązanie ich może dopiero uczynić z tej akcji oświatowej żywą, twórczą drogę upowszechnienia kultury i podnoszenia jej poziomu.

Właśnie nad tym pracuje dziś Podkomisja Czytelnictwa i Samokształcenia.

Przed Komisją Artystyczno-Widowiskową stoi też szereg istotnych zagadnień do rozwiązania, np. omówienie pracy ognisk plastycznych i muzycznych, które powołało do życia M.K. i Sz. 112 ognisk istnieje już na terenie całego kraju. One właśnie powinny stać się ośrodkiem kształcenia i wyżycia się artystycznego amatorów plastyków i muzyków.

Słuszne rozplanowanie ognisk, uważne i właściwe kierownictwo, konieczność czujnej kontroli organizacji masowych nad pracą tych ognisk — to wszystko jest tematem prac Podkomisji A.—W., która rozpoczęła omówienie projektu i programu ognisk, przygotowanego przez Biuro Amatorskiego Ruchu Artystycznego M.K. i Sz.

Następne poważne zadanie, nad którym rozpoczyna pracę Podkomisja A.—W., to sprawdzenie działalności Zjednoczenia Związków Śpiewaczych, podporządkowane tego Zjednoczenia stałej kontroli Komisji Głównej, ustalenie odpowiednich form powiązania jego działalności z organizacjami społecznymi.

Dziś bowiem Zjednoczenie Związków Śpiewaczych zachowuje dość dziwną autonomię. Mianowicie Związki Śpiewacze połączone w tym Zjednoczeniu tworzą rozgałęzioną sieć amatorskich chórów, w których uczestniczą w znacznej mierze członkowie Związków Zawodowych, ale Związki Śpiewacze są całkowicie poza zasięgiem organizacyjnym i programowym Związków Zawodowych jak i pozostałych organizacji społecznych.

Ten stan rzeczy jest sprzeczny z ogólną dziś tendencją uporządkowania i koordynowania wszelkich poczynań w dziedzinie ruchu amatorskiego, co właśnie należy do zadań Komisji Głównej.

Do bardzo pilnych zadań Podkomisji AW należy również sprawa uregulowania występów amatorskich zespołów teatralnych, muzycznych, tanecznych.

Nadmierne wykorzystywanie bez wszelkiego ładu i składu zespołów amatorskich do częstych występów przez różne instytucje i organizacje przy wszelkiej okazji, przy najbardziej błahych imprezach, niemal... imieninowych, trzeba zaliczyć ostatnio do zjawisk nagminnych, zgoła wypaczających istotę amatorskiego ruchu, jego sens wychowawczy, jak również demoralizujących uczestników tego ruchu.

Poza tym tego rodzaju praktyka godzi w produkcję, obniża wydajność pracy, bo robotnik-uczestnik zespołu amatorskiego wskutek ciągłych występów zaczyna źle pracować zawodowo. Znam kilka wypadków, gdy artyści - amatorzy cieszący się dużym powodzeniem, rozchwytywani na występy, prosili o zwolnienie ich z tej zaszczytnej misji, gdyż przestali być z tej przyczyny przodownikami pracy.

Problem dość istotny pod względem wychowawczym i od strony produkcji, zwłaszcza w świetle zadań planu sześcioletniego.

Dlatego Podkomisja AW przygotowuje wniosek (będzie on zatwierdzony jako uchwała), który w sposób generalny położy kres deprawującej anarchii na tym odcinku.

Tak w przybliżeniu wyglądają najbliższe zadania i plany prac 3-ch fachowych Podkomisji.

Ostatnio do pracy tych Podkomisji dołącza się czwarta — Podkomisja Repertuarowa.

W swoim czasie na mocy uchwały Prezydium Komisji Głównej została powołana Centralna Międzyorganizacyjna Komisja Repertuarowa, do której zadań należało skontrolować dotychczasowy repertuar teatrów świetlicowych, usunąć sztuki szkodliwe, ideologicznie obce i nie mające żadnej wartości artystycznej, popierać i popularyzować nowy wartościowy repertuar (przede wszystkmi wydawany w ramach biblioteczki świetlicowej CRZZ) i skoordynować wysiłki różnych organizacji, które na własną rękę, bezplanowo, wydawały sztuki, montaże dla świetlic i materiały literackie z okazji różnych świąt i rocznic.

Mimo że podobna Komisja była bardzo potrzebna, niewłaściwe ustawienie jej przy M.K. i Sz. (co paraliżowało uczestnictwo w niej przedstawicieli organizacji społecznych) zahamowało jej działalność.

Obecnie, zachowując w pełni zakres swej działalności, już dawniej ustalony przez odpowiedni regulamin, Komisja ta została przeniesiona na teren Komisji Głównej i uruchomiono jej pracę na zasadach, które obowiązują pozostałe Podkomisje.

Określając najbliższe zadania pracy różnych Komisji, nie można pominąć Podkomisji Budżetowej. A mianowicie do niej należy, jako sprawa bardzo ważna, zebranie materiałów o zasadach i faktycznym stanie uposażeń pracowników kulturalno - oświatowych zatrudnionych w organizacjach społecznych i ustalenie pewnych kryteriów uposażeń dla różnych kategorii pracowników kulturalno-oświatowych.

Chodzi o to, aby zlikwidować obecny nienormalny stan niczym nie tłumaczącej się dużej rozpiętości w wynagradzaniu działaczy kulturalnych, co jest poważną przeszkodą, gdy chodzi o zatrudnienie właściwie dobranych kadr kulturalnych.

Podsumowując wyniki działalności Komisji Głównej trzeba zwrócić specjalną uwagę na dokonaną dużą pracę w lustracji świetlic robotni-

czych i wiejskich, podjętej przez Komisję Główną, w której wzięło udział przeszło 40 działaczy kulturalnych, literatów, nauczycieli. Do tego dołączyła się lustracja przeszło 1400 świetlic przeprowadzona przez Związki Zawodowe na terenie swoich świetlic. Razem z ekipami centralnie wysłanymi przez Komisję Główną zostało zbadanych około 1500 świetlic na terenie całego kraju.

Materiały tych lustracji zostały opracowane przez Biuro Studiów.

Dokonana już w tym zakresie praca posłuży za punkt wyjścia dla wszechstronnego opracowania całej koncepcji ruchu świetlicowego, co będzie przedmiotem prac najbliższego plenarnego posiedzenia Komisji Głównej.

R E G U L A M I N

PODKOMISYJ FACHOWYCH PRACUJĄCYCH NA TERENIE KOMISJI GŁÓWNEJ DO SPRAW KULTURY.

I. Do Podkomisyj fachowych należą: 1) Podkomisja Czytelnictwa i Samokształcenia, 2) Artystyczno-Widowiskowa i 3) Szkolenia Kadr — obejmujące zakres podstawowych form działalności kulturalno - oświatowych na terenie masowego ruchu kulturalno-oświatowego.

II. W skład Podkomisji Czytelnictwa i Samokształcenia, Artystyczno-Widowiskowej i Szkolenia Kadr wchodzą przedstawiciele (po jednej osobie) Centralnej Rady Związków Zawodowych, Związku Samopomocy Chłopskiej, Związku Młodzieży Polskiej, Ministerstwa Oświaty i Ministerstwa Kultury i Sztuki.

Skład Podkomisyj zatwierdzony jest przez Prezydium Komisji Głównej.

III. Przewodniczącego Podkomisji powołuje Prezydium Komisji Głównej do Spraw Kultury.

IV. Do zadań Podkomisji należy koordynacja prac kulturalno-oświatowych organizacji społecznych i resortów państwowych w zakresie czytelnictwa i samokształcenia, artystyczno-widowiskowym i szkolenia kadr (dla masowego ruchu kult.-oświatowego) t. j. według specyfiki zagadnień każdej z Podkomisji.

Koordynacja dokonuje się w następujący sposób:

1) Podkomisje uzgadniają roczne i kwartalne plany prac oraz plany akcji doraźnych, wchodzących w zakres kompetencji danej Podkomisji, lub wysuwają nowe zadania dla wspólnej realizacji.
2) W tym celu, aby uchwały i wnioski dotyczące koordynacji prac kulturalno-oświatowych i wspólnych akcji kulturalno-oświatowych, uzgodnione na Podkomisjach, były obowiązujące dla instytucji państwowych i organizacji społecznych w zakresie ich działalności, poleca się członkom Podkomisji na terenie swych instytucji i organizacji czuwać nad realizacją wspólnie powziętych uchwał.
3) Dla sprawdzenia realizacji uzgodnionych planów członkowie Podkomisji składają sprawozdania na posiedzeniach Podkomisji o przebiegu realizacji podjętych uchwał przez organizacje społeczne i resorty państwowe. W razie trudności i zahamowań w wykonaniu uchwał przenoszą te sprawy na posiedzenie Prezydium Komisji Głównej.

4) Podkomisje fachowe w swojej pracy będą w pełni korzystać z materiałów i opracowań poszczególnych zagadnień (dane statystyczne, analiza i zestawienie różnych procesów i faktów) istotnych dla masowego ruchu kult.-ośw., wykonanych przez Biuro Studiów.
5) W pracach Podkomisji mogą brać udział zaproszeni fachowcy i rzeczoznawcy.
6) Wnioski uchwalone na Podkomisjach, a dotyczące zasadniczych zagadnień, wymagają zatwierdzenia przez Prezydium Komisji Głównej.
7) Uzgadnianie planów prac Podkomisji fachowych dokonuje się na odbywanych systematycznie posiedzeniach przewodniczących Podkomisji. Posiedzeniom przewodniczy Sekretarz Gen. Komisji Głównej lub jeden z członków Prezydium.
8) Podkomisje zbierają się co najmniej raz na miesiąc — w razie potrzeby częściej.
9) Udział w posiedzeniach Podkomisji i wykonywanie prac zleconych są honorowane w granicach obowiązujących norm.

PLAN PRAC PODKOMISYJ KOMISJI GŁÓWNEJ DO SPRAW KULTURY, ZATWIERDZONY PRZEZ PREZYDIUM KOMISJI GŁÓWNEJ

Podkomisja U (Szkolenia Kadr)

Plan pracy Podkomisji obejmuje następujące zagadnienia:

a) czuwanie nad realizacją zatwierdzonego planu szkolenia na r. 1950. W tym celu Biuro roześle arkusz sprawozdawczy, który wypełnią organizacje masowe i resorty, podając:
miejsce prowadzenia kursu,
rodzaj kursu,
czas trwania kursu,
liczbę słuchaczy.

b) Zwrócenie się do organizacyj masowych i resortów państwowych o złożenie programów szkolenia pracowników kult.-ośw., zwłaszcza w zakresie przedmiotów podstawowych. Złożone programy zostaną przekazane bądź to Biuru Studiów w P. R. M., bądź to osobom wytypowanym przez Podkomisję, celem zaopiniowania i złożenia wniosków do odpowiednich organizacyj i resortów.

c) Zwrócenie się do Ministerstwa Oświaty o złożenie projektu wprowadzenia do programów liceów pedagogicznwch kursu prac świetlicowych. Projekt zaopiniowany przez Podkomisję „U" stanie się przedmiotem uchwały Komisji Głównej.

d) Wydziały kult.-ośw. organizacyj masowych winny podjąć prace zmierzające do nadania odprawom dla kadr kult.-ośw., przeszkolonych na kursach, charakteru seminariów, na których byłyby poruszane najważniejsze zagadnienia metod i programu pracy kult.-ośw.
Uważa się za celowe zakładanie kartotek pracowników kult.-ośw. Podkomisja zleca poszczególnym organizacjom masowym opracowanie planu rekrutacji kandydatów na kursy dla pracowników kult.-ośw., który by zabezpieczył odpowiedni dobór, poczynając od dołowych jednostek organizacyjnych.

Plan zostanie rozpatrzony przez Podkomisję.
Podkomisja „U“ ustali terminarz wizytacji kursów przez członków Podkomisji w stolicy i na prowincji.

e) Poleca się Komisji Budżetowej zanalizowanie dzisiejszego stanu wynagrodzeń pracowników kult.-ośw. w organizacjach masowych i przygotowanie wniosków co do ujednolicenia i zróżniczkowania tych opłat w ramach i na podstawie budżetów organizacyj masowych i resortów państwowych. Wnioski te staną się przedmiotem obrad Prezydium Komisji Głównej.

Podkomisja C. S. i B. (Czytelnictwa, Samokształcenia i Bibliotek)

Plan pracy Podkomisji obejmie następujące zagadnienia:

a) Sprawę scalenia bibliotek wiejskich.
b) Zagadnienie przyszłości bibliotek I. K. O.
c) Dezyderaty dotyczące szkolenia bibliotekarzy.

Ponadto:

a) Podkomisja poprzez Biuro Studiów rozpracuje zagadnienia tematyki, form i metod pracy zespołów samokształceniowych, które należałoby zalecić organizacjom masowym.
Biuro Studiów opracuje projekty tematów z bibliografią w zakresie samokształcenia ze szczególnym uwzględnieniem planu 6-letniego i czołowych aktualnych zagadnień politycznych (walka o pokój).
Po rozpatrzeniu tych projektów Podkomisja ustali tekst instrukcji dla organizacji masowych w sprawie form, tematyki i metod samokształcenia.

b) Podkomisja w porozumieniu z Ministerstwem Oświaty i Naczelną Dyrekcją Bibliotek rozpatrzy zagadnienie celowości i form powołania centralnej poradni bibliotecznej w związku z likwidacją poradni T. U. R. i L. W pracy tej Podkomisja korzystać będzie z konsultacji z Z. M. P., C. R. Z. Z., Z. S. Ch.

Podkomisja A. W. (Artystyczno-Widowiskowa)

Plan pracy Podkomisji obejmie następujące zagadnienia:

a) Sprawa powiązania Państwowych Ognisk Artystycznych z masowym ruchem świetlicowym.
b) Sprawa działalności Zjednoczenia Polskich Związków Śpiewaczych, ich powiązania z masowym ruchem artystycznym i poddania ich kontroli Komisji Głównej.
c) Sprawa właściwego wykorzystania zespołów świetlicowych (wobec wiadomości o ich nadmiernym wykorzystywaniu w ramach imprez okolicznościowych).
d) Dalsze konkretne rozpracowanie udziału organizacyj masowych w ogólno-państwowych obchodach rocznicowych.

UCHWAŁY W SPRAWIE SZKOLENIA KADR

Uchwała Prezydium Komisji Głównej do Spraw Kultury z dnia 14.IV. 1950 r.

w sprawie rekrutacji kandydatów do jednorocznych szkół dla referentów świetlicowych, prowadzonych przez Ministerstwo Oświaty.

1) Zaplanowane przez Ministerstwo Oświaty jednoroczne szkoły dla referentów świetlicowych w organizacjach masowych, rozpoczynające się we wrześniu br., winny się oprzeć w akcji rekrutacyjnej na młodzieży i dorosłych ze szkół średnich i licealnych, pozostawiając część miejsc wolnych dla kandydatów delegowanych przez organizacje masowe. Zapewni to planowość i należyty dobór kandydatów i pozwoli uniknąć trudności, związanych z urlopowaniem z produkcji, ze stypendiami dla obarczonych rodzinami itp. Ministerstwo Oświaty zobowiązane jest opracować i przedłożyć Podkomisji „U" wnioski w sprawie świadectw i uprawnień dla absolwentów szkół.

Uchwała Prezydium Komisji Głównej do Spraw Kultury z dnia 14.IV.1950 r.

w sprawie rekrutacji kandydatów do 2-letnich szkół teatralnych, prowadzonych przez Ministerstwo Kultury i Sztuki.

2) 2-letnie Szkoły Teatralne Ministerstwa Kultury i Sztuki uzupełnią ostatecznie programy, przystosują je bardziej do potrzeb terenu i poziomu słuchaczy i przeprowadzą przy współudziale organizacji masowych dokładną selekcję słuchaczy, usuwając elementy nieprzydatne do pracy w terenie. Przy ewentualnym powstawaniu nowych szkół tego typu Ministerstwo Kultury i Sztuki oprze rekrutację na szkołach średnich i licealnych, rezerwując część miejsc dla kandydatów organizacji masowych i tworząc typ szkół internatowych.

Uchwała Prezydium Komisji Głównej do Spraw Kultury z dnia 14.IV.1950 r.

w sprawie opiniowania przez Podkomisję Szkolenia Kadr programów nauczania w szkołach i kursach objętych planem Komisji Głównej do Spraw Kultury.

3) W celu skoordynowania programów szkolenia kadr kulturalno-oświatowych oraz w celu ich przystosowania do potrzeb poszczególnych organizacji masowych, organizacje masowe i resorty pań-

stwowe przedłożą Podkomisji Szkolenia Kadr do rozpatrzenia i poczynienia ewentualnych uwag programy swych szkół i kursów, objętych planem Komisji Głównej do Spraw Kultury.

Uchwała Prezydium Komisji Głównej do Spraw Kultury z dnia 14.IV.1950 r.

w sprawie szkolenia bibliotekarzy organizacji masowych.

4) Rozszerzająca się sieć punktów bibliotecznych w gromadach i świetlicach fabrycznych wymaga nasilenia akcji szkolenia bibliotekarzy. Konieczne jest dodatkowe przeszkolenie w br. w gminach i powiatach około 3.000 bibliotekarzy. Szkolenie winno być przeprowadzone przy pomocy aparatu Ministerstwa Oświaty, przy czym Ministerstwo oraz organizacje masowe poczynią wszelkie wysiłki, aby postulat niniejszy zrealizować.

Uchwała Prezydium Komisji Głównej do Spraw Kultury z dnia 14.IV.1950 r.

w sprawie szkolenia kadr kulturalno-oświatowych Centralnej Rady Związków Zawodowych.

5) a) Prezydium Komisji Głównej do Spraw Kultury po zaznajomieniu się z planem szkolenia kadr kulturalno-oświatowych CRZZ stwierdza, że szkolenie to jest niedostateczne, to też dla naprawienia tego stanu rzeczy uważa za konieczne, aby z sieci szkół Związków Zawodowych wydzielone zostały 2 szkoły, w których odzywałoby się bez przerwy w ciągu roku szkolenie aktywistów prac kulturalno-oświatowych Związków Zawodowych.

b) Zaplanowana do przeszkolenia liczba 860 kierowników świetlic w zakładach pracy winna zostać zwiększona w II półroczu br. o dalszych 500 osób.

PLAN SZKOLENIA

KADR KULTURALNO-OŚWIATOWYCH DLA ORGANIZACJI MASOWYCH NA ROK 1950 ZATWIERDZONY PRZEZ PREZYDIUM KOMISJI GŁÓWNEJ DO SPRAW KULTURY W DN. 14.IV.1950r.

CZĘŚĆ I

Lp	Rodzaj kursu	Nazwa org. społ. lub resortu państw.	Czas trwania kursu	Ilość kursów	Ilość przeszkolonych	Miejsce kursu	Uwagi
	GRUPA A						
1	Kierownicy świetlic w zakładach pracy . .	CRZZ	1—3 m-ce		.1360	we własnych ośrodkach wojew.	w pierwszym półroczu na 15 kursach przeszkolonych zostanie 860 słuchaczy, w drugim półroczu 500.
2	Kierownicy świetlic w spółdz. produkc. .	ZSCh	1 m-c	14	700	„ „ „ „	
3	Kierownicy świetlic fabr. i wiejskich . . .	CRZZ i ZSCh	3 m-c	3	200	w ośrodk. wojew. i UL ZSCh	na mocy uchwały Podkomisji Szkolenia o wspólnych kursach kier. świetl. fabr. i wiejskich.
4	Kierowniczki świetlic miejskich	LK	6 tyg.	4	160	we własnych ośrodkach szkol.	
5	Aktyw świetlicowy młodz. wiejski i miejski	ZMP	2 tyg.	—	2880	w ramach obozów wakacyjnych	
6	Kierownicy świetlic i aktyw świetlicowy wiejski	ZSCh	9 m-cy	42	1900	w UL ZSCh	rok szkolny 1949/50.
7	ditto	ZSCh	9 m-cy	35	1800	w UL ZSCh	rok szkolny 1950/51.
	GRUPA B						
1	Kierownicy zespoł. teatr. w świetl. wiejsk.	ZSCh	1 m-c	13	1000	we własnych ośr. szkol. w woj.	
2	Kierownicy zesp. muzycznych miejskich .	ZSCh	2 m-ce	12	700	„ „ „ „ „	
3	Kierownicy zesp. muzyczn. miejsk. i wiejsk.	MK i S	3 m-ce	2	75	w Jadwisinie	rekrut. przez org. społ.
4	Kierownicy kin wiejskich	Film Polski	6 tyg.	3	700	szkoły w Warszawie, Łodzi, Poznaniu	
	GRUPA C						
1	Kierownicy bibliotek przy świetl. fabr. . .	CRZZ	1 m-c	2	100	we własnych ośr. szkol.	
2	Kierownicy bibliotek na wszystkich szczebl. organizacyjnych	MO	od 10 dni do 2 m-cy	59	2790	w wojew. i powiatach	
	GRUPA D						
1	Kierowniczki zespołów samokształceniowych	LK	5 dni	210	8400	w powiatach	w ramach akcji szkolenia przodownic społ.
2	Kierownicy zespołów dobrego i planowego czytania i samokształcenia	MO	10 dni	152	7000	„	dla miasta i wsi.

PLAN SZKOLENIA

KADR KULTURALNO-OŚWIATOWYCH NA ROK 1950.

CZĘŚĆ II

Lp	Rodzaj kursu	Nazwa org. społ. lub resortu państw.	Czas trwania kursu	Ilość kursów	Ilość przeszkolonych	Miejsce kursu	Uwagi
	GRUPA A						
1	Instruktorzy teatrów ochotniczych	MK i Sz.	2 lata	6	340	Wojewódzkie Szkoły	Rekrutacja przez org. społ.
2	Instruktorzy muzyczni	MK i Sz.	2 lata	9	340	W ramach Państw. Sz. Muz.	
3	Instruktorzy zesp. tanecznych	MK i Sz.	3 m-ce	2	75	W Centr. Ośr. Szkol. MK i Sz.	
4	Instruktorzy teatrów kukiełkowych . . .	MK i Sz.	1 m-c	3	100	we własnym Ośr. Szkol.	„ „ „ „
	GRUPA B						
1	Instrukt. powiat. i referenci k. o. ZSCh .	ZSCh	1 m-c	4	271	we własnym Ośrodku Wojew.	
2	Kandydaci na instruktorów powiat. i wojew. k. o. org. masowych oraz na kierowników Domów Kultury	MO	1 rok	5	250	„ „ „ „	Kursy internatowe, rekrutacja ze szkół średnich i licealnych.
3	Personel pedagogiczny UL i Ośrodków Szkoleniowych ZSCh	ZSCh	2 tyg.	3	200	„ „ „ „	
	GRUPA C						
1	Instruktorzy bibliotek	MO	1 m-c	1	50	w województwach	
2	Instruktorzy poradni świetlicowych i samokształceniowych	MO	10 dni 1 m-c	2	100	„ „	

W planie nie uwzględniono 2—3 dniowych seminariów i kurso-konferencji prowadzonych dla aktywu kult.-ośw. przez org. masowe.

PLAN IMPREZ

ogólno-krajowych w miesiącach od kwietnia do grudnia 1950 r. zatwierdzony na posiedzeniu Prezydium Komisji Głównej w dniu 14 kwietnia 1950 r.

22 kwietnia — 80-ta rocznica urodzin Lenina:
Związki Zawodowe zorganizują w drugiej połowie kwietnia wycieczki robotnicze do Muzeum Leninowskiego w Poroninie i wprowadzą do programu kulturalno-oświatowego domów wczasów w Zakopanem stałą akcję wycieczkową do Poronina. Związek Młodzieży Polskiej rozprowadzi posiadany nakład wydawnictwa poświęconego Leninowi — o ile to możliwe, nie tylko w zakresie własnej organizacji.
Związek Samopomocy Chłopskiej i inne organizacje w prasie swej umieszczą okolicznościowe artykuły.
Wszystkie organizacje specjalnymi instrukcjami wprowadzą do programów stałych zajęć świetlicowych tematykę związaną z rocznicą urodzin Lenina.

1 Maja — Szczegółowy plan opracowany zostanie na posiedzeniu Podkomisji Artystyczno-Widowiskowej.

5 maja — 130-ta rocznica urodzin Moniuszki.
Początek Roku Moniuszkowskiego: Związki Zawodowe (ewentualnie wraz ze Związkiem Młodzieży Polskiej) zorganizują koncerty moniuszkowskie w zakładach pracy, Domach Kultury itd.
„Scena Świetlicowa“ wyda bogaty dodatek muzyczny z najcenniejszymi utworami Moniuszki.
ZSCh zorganizuje sąsiedzką wymianę zespołów chóralnych i instrumentalnych.

18 maja — 40 rocznica śmierci Orzeszkowej.
Wszystkie organizacje zalecą wykorzystanie przez zespoły teatralne inscenizacji „Dziurdziów“ i „Nizin“ wydanych w „Bibliotece Świetlicowej CRZZ“, zalecą zorganizowanie w świetlicach wieczorów literackich, konkursów pięknego czytania czy konkursów na opowiadanie na materiale zaczerpniętym z twórczości Orzeszkowej.

28 maja — Święto Ludowe.
Organizacje włączają się do programu obchodów Święta Ludowego.

1 czerwca — Święto Dziecka.
Program opracowuje i realizuje Liga Kobiet i Związek Młodzieży Polskiej.

11 czerwca — Rocznica walk w Warszawie w roku 1905.

23 czerwca — Rocznica strajku i walk w Łodzi 1905 r.
Związki Zawodowe i ZMP zorganizują 11.VI. w Warszawie i 23.VI. w Łodzi akademie w zakładach pracy, mających tradycje rewolucyjne.
Organy prasowe podlegające organizacjom masowym zorganizują szeroką akcję propagandową.
ZSCh wyśle na akademie delegacje chłopskie z danych regionów.

22 lipca — Rocznica P. K. W. N.

25 lipca — 25 lat pracy pisarskiej Władysława Broniewskiego

15 sierpnia — Dożynki.
Organizacje włączą się do obchodów dożynkowych

20 sierpnia — 100-na rocznica śmierci Balzaka.
Organizacje masowe zalecą bibliotekom i kołom czytelnictwa i samokształcenia zorganizowanie zbiorowego czytania i dyskusje nad powieściami Balzaka oraz spopularyzują wypowiedzi klasyków marksizmu na temat Balzaka.

wrzesień — Miesiąc Walki o Pokój w nawiązaniu do Miesiąca Odbudowy Warszawy.

październik — Miesiąc Pogłębienia Przyjaźni Polsko - Radzieckiej i rocznica Rewolucji 1905 r. (1.XI, rzeź na Placu Teanym), rocznice Majakowskiego, Czechowa i Tołstoja.

8 październik — 40-ta rocznica śmierci Konopnickiej.
Wszystkie organizacje masowe zalecą zorganizowanie w świetlicach wieczorów literackich, inscenizacji, konkursów dobrego czytania, konkursów na recytację lub opowiadania na materiale z twórczości Konopnickiej.

listopad — 195-ta rocznica urodzin Staszica i inauguracja rocznicy „Kręgu Kołłątajowskiego".
Ponadto organizacje masowe uwzględnią w terminie jesiennym akcje związane z 70 rocznicą procesu Waryńskiego w Krakowie.

Program wrześniowych, październikowych i listopadowych obchodów artystycznych opracuje Podkomisja Artystyczno-Widowiskowa.

UCHWAŁA PREZYDIUM KOMISJI GŁÓWNEJ DO SPRAW KULTURY z dn. 14.IV.50 r.

w sprawie utworzenia Podkomisji Repertuarowej.

1. Celem koordynowania wydawnictw świetlicowego ruchu artystycznego tworzy się przy Prezydium Komisji Głównej do Spraw Kultury Podkomisję Repertuarową.
2. Do zadań Podkomisji Repertuarowej należy w szczególności:
   a) koordynacja akcji wydawniczej w zakresie repertuaru dla amatorskich zespołów teatralnych, instrumentalnych i wokalnych,
   b) popieranie i nadawanie właściwego kierunku ideologicznego i artystycznego nowej twórczości przeznaczonej dla świetlic,
   c) ocena dotychczasowego repertuaru (wyeliminowanie sztuk szkodliwych i zalecenie pożytecznych),
   d) planowanie przekładów.
3. Do składu Podkomisji Repertuarowej należą:
   a) przedstawiciel Centralnej Rady Związków Zawodowych
   b) przedstawiciel Związku Samopomocy Chłopskiej
   c) przedstawiciel Związku Młodzieży Polskiej
   d) przedstawiciel Ministerstwa Kultury i Sztuki
   e) przedstawiciel Ministerstwa Oświaty
   f) przedstawiciel Ministerstwa Obrony Narodowej.
4. Przewodniczący i członkowie Podkomisji powołani są w trybie ustalonym Regulaminem Prac Podkomisji Komisji Głównej do Spraw Kultury.
5. Organem wykonawczym Podkomisji jest Biuro Komitetu Ministrów do Spraw Kultury oraz Biuro Amatorskiego Ruchu Artystycznego, każde w zakresie ustalonym przez Komitet Ministrów do Spraw Kultury.

UCHWAŁA

Prezydium Komitetu Ministrów do Spraw Kultury z dnia 18 kwietnia 1950 r.

w sprawie rozwiązania Centralnej Międzyorganizacyjnej Komisji Repertuarowej.

1) Wobec utworzenia Podkomisji Repertuarowej przy Komisji Głównej do Spraw Kultury rozwiązuje się powołaną na podstawie uchwały Komitetu Ministrów do Spraw Kultury z dnia 14 lipca 1949 r. Centralną Międzyorganizcyjną Komisję Repertuarową.

2) Formy współpracy Podkomisji Repertuarowej z Biurem Amatorskiego Ruchu Amatorskiego określone będą przez Prezydium Komisji Głównej do Spraw Kultury.

3) Przejęcie przez Biuro Komitetu Ministrów do Spraw Kultury części personelu wykonującego zlecenia Centralnej Międzyorganizacyjnej Komisji Repertuarowej oraz środków finansowych na akcje podejmowane przez Centralną Międzyorganizacyjną Komisję Repertuarową nastąpi w porozumieniu między Prezydium Rady Ministrów a Ministerstwem Kultury i Sztuki.

4. Wykonanie niniejszej uchwały porucza się Prezesowi Rady Ministrów i Ministrowi Kultury i Sztuki.

PREZES RADY MINISTRÓW

(—) Józef Cyrankiewicz

UCHWAŁA
RADY MINISTRÓW

z dnia 17 kwietnia 1950 r.

w sprawie rozwiązania Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego i Ludowego (T.U.R. i L.).

Na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 grudnia 1948 r. o uznaniu „Centralnego Ośrodka Oświaty Dorosłych — Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego i Ludowego (T.U.R. i L.)" za stowarzyszenie wyższej użyteczności (Dz. U. R. P. Nr 62, poz. 480) i § 36 statutu Stowarzyszenia (Mon. Polski z 1949 r. Nr A-3, poz. 23), Rada Ministrów uchwala:

1. rozwiązać „Centralny Ośrodek Oświaty Dorosłych — Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego i Ludowego (T.U.R. i L.)",
2. majątek rozwiązanego Stowarzyszenia przekazać na rzecz Stowarzyszenia „Towarzystwo Wiedzy Powszechnej",
3. poruczyć Prezesowi Rady Ministrów ustanowienie likwidatora Stowarzyszenia „Centralny Ośrodek Oświaty Dorosłych — Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego i Ludowego (T.U.R. i L.)",
4. wprowadzić niniejszą uchwałę w życie z dniem jej ogłoszenia w Monitorze Polskim.

PREZES RADY MINISTRÓW
(—) Józef Cyrankiewicz

ROZPORZĄDZENIE
RADY MINISTRÓW

z dnia 5 maja 1950 r.

o uznaniu „Towarzystwa Wiedzy Powszechnej — (TWP)" za stowarzyszenie wyższej użyteczności.

Na podstawie art. 46 i 47 prawa o stowarzyszeniach z dnia 27 października 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 94, poz. 808) zarządza się, co następuje:

§ 1.

Stowarzyszenie „Towarzystwo Wiedzy Powszechnej — (TWP)" z siedzibą w Warszawie zostaje uznane za stowarzyszenie wyższej użyteczności.

§ 2.

Stowarzyszeniu powyższemu nadaje się statut, który będzie ogłoszony w Monitorze Polskim.

§ 3.

Wykonanie rozporządzenia porucza się Prezesowi Rady Ministrów.

§ 4.

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

PREZES RADY MINISTRÓW

(—) Józef Cyrankiewicz

STATUT

stowarzyszenia „Towarzystwo Wiedzy Powszechnej TWP".

I.

Nazwa, siedziba i teren działania.

§ 1. Stowarzyszenie nosi nazwę „Towarzystwo Wiedzy Powszechnej" i w dalszych paragrafach niniejszego statutu będzie zwane w skrócie Stowarzyszeniem.

§ 2. 1. Terenem działalności Stowarzyszenia jest Rzeczypospolita Polska.

2. Stowarzyszenie może ponadto — stosownie do miejscowych przepisów prawnych — działać zagranicą wśród ludności polskiej.

§ 3. Siedzibą Stowarzyszenia jest m. st. Warszawa.

§ 4. Stowarzyszenie ma prawo zakładania oddziałów terenowych w każdym województwie.

II.

Charakter Stowarzyszenia, cele i środki działania.

§ 5. Stowarzyszenie posiada osobowość prawną i jest uznane za stowarzyszenie Wyższej Użyteczności Publicznej.

§ 6. Celem Stowarzyszenia jest:

a) popularyzacja zdobyczy nauki i techniki oraz upowszechnienie kultury,

b) propagowanie książki i czytelnictwa,

c) zaopatrywanie organizacji masowych w popularne wydawnictwa naukowe ze wszystkich dziedzin wiedzy.

§ 7. Stowarzyszenie realizuje swe cele przez:

a) prowadzenie akcji odczytowej z zagadnień nauki, kultury i techniki,

b) organizowanie imprez literacko-artystycznych (wieczorów autorskich, recytacji i prelekcji literackich, zespołów żywego słowa itp.),

c) redagowanie wydawnictwa popularno-naukowego p. n. „Wiedza Powszechna",

d) wydawanie miesięcznika p.n. „Wiedza i Życie" i innych czasopism, związanych z działalnością Stowarzyszenia,

e) prowadzenie wszelkiej innej działalności zmierzającej do osiągnięcia celów wymienionych w § 6.

§ 8. Stowarzyszenie może przyjmować zapisy i darowizny oraz nabywać i zbywać majątek ruchomy i nieruchomy bez ograniczeń i bez potrzeby uzyskiwania zezwoleń przewidzianych w przepisach specjalnych regulujących sprawy zapisów i darowizn oraz sprawy nabywania majątków przez osoby fizyczne i prawne.

§ 9. Stowarzyszenie używa pieczęci okrągłej z napisem „Towarzystwo Wiedzy Powszechnej TWP".

III.

§ 10. Członkiem Sowarzyszenia może być:
a) każda organizacja społeczna i stowarzyszenie naukowe, techniczne, literackie lub artystyczne, oraz
b) każdy aktywny działacz kulturalno-oświatowy.

§ 11. Członkostwo nabywa się przez złożenie deklaracji przystąpienia do Stowarzyszenia i przyjęcie przez Zarząd Główny.

§ 12. Członek obowiązany jest:
a) współdziałać w realizacji zadań Stowarzyszenia,
b) regularnie płacić składki członkowskie, ustalone przez Zarząd Główny.

§ 13. Członek ma prawo:
a) uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu przez upełnomocnionych delegatów (§ 10 lit. a) lub osobiście (§ 10 lit. b) z prawem stawiania wniosków, głosowania i wykonywania czynnego i biernego prawa wyborczego,
b) korzystać z wyników pracy Stowarzyszenia, jego świadczeń i urządzeń w ramach obowiązujących regulaminów.

§ 14. 1. Członkostwo gaśnie przez:
a) likwidację Stowarzyszenia lub organizacji będącej członkiem,
b) śmierć członka,
c) dobrowolne wystąpienie, zgłoszone na piśmie Zarządowi Głównemu,
d) wydalenie na skutek działania na szkodę Stowarzyszenia.

2. Wydalenie członka następuje na mocy uchwały Zarządu Głównego.

IV.

Władze Stowarzyszenia.

§ 15. Władzami Stowarzyszenia są:
a) Walne Zgromadzenie,
b) Zarząd Główny,
c) Główna Komisja Rewizyjna.

V.

Walne Zgromadzenie

§ 16. Najwyższą władzą Stowarzyszenia jest Walne Zgromadzenie członków, które powinno odbywać się każdego roku.

§ 17. 1. Do zakresu działania Walnego Zgromadzenia należy:
a) przyjęcie i zatwierdzenie sprawozdania ogólnego i fi-

nansowego Zarządu Głównego z działalności Stowarzyszenia za rok ubiegły,

b) uchwalenie planu działalności i budżetu Stowarzyszenia na rok następny,

c) wybór Zarządu Głównego i Głównej Komisji Rewizyjnej,

d) inne sprawy przedłożone przez Zarząd Główny.

2. Uchwała o planie działalności i budżetu Stowarzyszenia wymaga zatwierdzenia Komisji Głównej do Spraw Kultury przy Radzie Ministrów.

§ 18. 1. W Walnych Zgromadzeniach uczestniczą członkowie bądź przez swych upełnomocnionych delegatów (§ 10 lit. a), bądź osobiście (§ 10 lit. b).

2. Delegaci każdego stowarzyszenia lub organizacji społecznej bedącej członkiem Stowarzyszenia posiadają tyle głosów, ile tysięcy członków posiadało stowarzyszenie lub organizacja na dzień 1 stycznia tego roku, w którym odbywa się Walne Zgromadzenie.

3. Stowarzyszenia lub organizacje liczące mniej niż 1000 członków oraz osoby fizyczne posiadają po jednym głosie.

4. Zarząd Główny może zapraszać przedstawicieli instytucji i organizacji społecznych nie będących członkami Stowarzyszenia z prawem głosu doradczego.

§ 19. 1. Zarząd Główny może ponadto zwołać Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie dla omówienia spraw specjalnych. Zarząd Główny obowiązany jest zwołać Nadzwyczajne Zgromadzenie na żądanie władzy nadzorczej, Komisji Rewizyjnej lub na wniosek podpisany przez najmniej 1/3 członków.

2. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie powinno odbyć się najpóźniej w miesiąc od daty wpłynięcia żądania lub wniosku.

3. Przedmiotem obrad Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia powinny być sprawy wysunięte przez jego inicjatorów.

§ 20. Zawiadomienie wraz z porządkiem obrad powinny być wysyłane pisemnie do członków przynajmniej na dwa tygodnie przed terminem Zgromadzenia. W ten sposób zwołane Walne Zgromadzenie jest ważne bez względu na liczbę obecnych członków.

§ 21. 1. Zgromadzeniem kieruje przewodniczący, powołany przez uczestników Zgromadzenia.

2. Przewodniczący powołuje sekretarza Zgromadzenia.

3. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów z wyjątkiem spraw dotyczących zmiany statutu, rozwiązania Stowarzyszenia oraz odwołania członków Zarządu Głównego przed upływem kadencji urzędowania, do czego wymagana jest większość 2/3 głosów.

4. Z Walnego Zgromadzenia powinien być spisany protokół w oddzielnie na to przewidzianej książce protokółów i podpisany przez przewodniczącego i sekretarza Zgromadzenia.

VI.

§ 22. Zarząd Główny składa się z 11 członków i 2 zastępców wybranych przez Walne Zgromadzenie na przeciąg 1 roku.

§ 23. 1. Zarząd Główny na pierwszym swym posiedzeniu wybiera z grona swych członków Prezesa, 2 Wiceprezesów, Skarbnika i Sekretarza, którzy stanowią Prezydium Zarządu Głównego.

2. Plenarne zebrania Zarządu Głównego odbywają się w miarę potrzeby, nie rzadziej jednak niż raz na kwartał.

3. Stowarzyszenie reprezentuje na zewnątrz Prezes lub Wiceprezes Zarządu Głównego.

4. Do ważności pism Zarządu Głównego wymagany jest podpis jego Prezesa lub Wiceprezesa oraz Sekretarza pod pieczęcią Stowarzyszenia.

5. Zarząd Główny może zlecić innym osobom podpisywanie bieżących pism Stowarzyszenia.

§ 24. Do zakresu działania Zarządu Głównego należy:

a) kierowanie pracami Stowarzyszenia,
b) dysponowanie majątkiem Stowarzyszenia w granicach określonych budżetem, z zachowaniem przepisu § 28,
c) wydawanie instrukcji i regulaminów wewnętrznych,
d) opracowywanie planu pracy i budżetu,
e) zwoływanie Walnych Zgromadzeń,
f) ustalanie wysokości składek członkowskich,
g) inne sprawy związane z działalnością Stowarzyszenia, a nie zastrzeżone właściwości innych władz.

VII.

Główna Komisja Rewizyjna.

§ 25. Główna Komisja Rewizyjna składa się z 5 osób wybieranych na Walnym Zgromadzeniu spośród członków Stowarzyszenia na przeciąg 1 roku.

§ 26. Komisja wybiera z grona swych członków przewodniczącego, zastępcę przewodniczącego i sekretarza.

§ 27. Do zakresu działania Głównej Komisji Rewizyjnej należy badanie i opiniowanie działalności Zarządu Głównego, w szczególności badanie ksiąg rachunkowych pod względem formalnym i rzeczowym oraz stawianie wniosków na Walnych Zgromadzeniach o udzielenie Zarządowi Głównemu absolutorium.

§ 28. Nabycie, sprzedaż, wydzierżawianie i oddawanie w zastaw nieruchomości przez Zarząd Główny wymagają zasięgnięcia opinii Głównej Komisji Rewizyjnej.

VIII.

Oddziały terenowe Stowarzyszenia.

§ 29. Wojewódzkie oddziały organizacji społecznych i stowarzyszeń będących członkami Stowarzyszenia oraz członkowie — osoby fizyczne, zamieszkałe na terenie województwa, tworzą terenowe oddziały Stowarzyszenia. Działalność oddziału rozciąga się na obszar województwa.

§ 30. Organami terenowego oddziału Stowarzyszenia są:
a) Wojewódzka Rada Społeczna,
b) Zarząd Wojewódzki.

§ 34. Zarząd Wojewódzki składa się z 5 członków i 2 zastępców, powołanych przez Zarząd Główny na wniosek właściwej Wojewódzkiej Rady Społecznej.

§ 35. 1. Zarząd Wojewódzki na pierwszym swym posiedzeniu wybiera z grona swych członków prezesa, sekretarza i skarbnika.
2. Posiedzenia Zarządu Wojewódzkiego odbywają się w miarę potrzeby, nie rzadziej jednak niż raz na miesiąc.
3. Stowarzyszenie reprezentuje na zewnątrz na terenie województwa prezes Zarządu Wojewódzkiego.
4. Do ważności pism Zarządu Wojewódzkiego wymagany jest podpis jego prezesa oraz sekretarza pod pieczęcią oddziału Stowarzyszenia.

§ 36. Do zakresu działania Zarządu Wojewódzkiego należy:
a) kierowanie pracami Stowarzyszenia na terenie województwa,
b) dysponowanie funduszami Stowarzyszenia w granicach określonych budżetem i zgodnie ze zleceniami Zarządu Głównego,
c) sprawy zlecone przez Zarząd Główny.

IX.

F u n d u s z e

§ 37. Na fundusze Stowarzyszenia składają się:
a) dochody z wydawnictw i imprez,
b) subwencje i dotacje udzielane przez Państwo oraz organizacje społeczne i zawodowe,
c) dochody z innych źródeł.

§ 38. W zakresie gospodarki funduszami Stowarzyszenie jest podporządkowanie Prezydium Rady Ministrów.

§ 39. Rachunkowość powinna być prowadzona zgodnie z zasadami księgowości.

§ 40. Rokiem obrachunkowym jest rok kalendarzowy.

X.

Rozwiązanie i likwidacja Stowarzyszenia.

§ 41. 1. O rozwiązaniu Stowarzyszenia i przeznaczeniu jego majątku w razie rozwiązania postanowi Rada Ministrów.

2. W tym przypadku Prezes Rady Minisrów wyznacza likwidatora Stowarzyszenia.

XI.

Przepis przejściowy

§ 42. Zebranie założycielskie wyłania pierwszy Zarząd Główny i pierwszą Główną Komisję Rewizyjną. Kadencja tych władz trwa do pierwszego Walnego Zgromadzenia.

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI KOMITETU UPOWSZECHNIENIA KSIĄŻKI (K. U. K.)

PRACE KOMITETU UPOWSZECHNIENIA KSIĄŻKI W R. 1950.

Stały wzrost produkcji wydawniczej, systematyczne podnoszenie się jej poziomu, obniżenie ceny książki dzięki akcji wydawniczej Komitetu Upowszechnienia Książki i staraniom uspołecznionych instytucji wydawniczych oraz pełna już niemal sieć bibliotek stwarzają odpowiednie warunki dla upowszechnienia ksążki. Upowszechnienie to jednak, jeśli ma dać odpowiednie rezultaty, musi być oparte o umasowienie czytelnictwa oraz o rozszerzenie i pogłębienie akcji samokształcenia.

Dlatego też program prac Komitetu Upowszechnienia Książki w roku 1950, obok dawniej prowadzonych akcji wydawniczej i pomocy przy organizowaniu sieci bibliotek, przewiduje pomoc dla Ministerstwa Oświaty przy organizacji kół czytelniczych i samokształceniowych. Powzięte w tej sprawie uchwały umożliwią organizowanie sieci kół już w skali akcji masowej.

I. Koła samokształcenia i czytelnictwa

Zadaniem K. U. K. w tym zakresie będzie:

1. Utworzenie odpowiedniej liczby kół samokształceniowych i zapewnienie im trwałości. W tym celu K. U. K. uchwałą z 27.III.50 r. w sprawie utworzenia kół czytelnictwa i samokształcenia podjął organizację tych kół już z początkiem roku bieżącego i zapewnił kredyty, które pozwolą na rozwinięcie sieci kół w czwartym kwartale roku bieżącego do liczby 10.000. Akcja ta została skoordynowana z Ministerstwem Oświaty, Pełnomocnikiem Rządu do Walki z Analfabetyzmem oraz organizacjami masowymi. KUK zapewnił również wysokie środki na szkolenie kierowników kół samokształcenia.
2. Wydanie lub zakup broszur zawierających krótkie charakterystyki autorów książek stanowiących podstawowy księgozbiór punktów bibliotecznych, wraz z omówieniem ułatwiającym czytanie tych autorów.
3. Wydanie — szczególnie dla absolwentów kursów dla analfabetów — lektury w odpowiedniej formie graficznej. KUK w zakresie swej akcji.

4. Wydanie w porozumieniu z Biurem Obchodów Artystycznych portretów oraz ewentualnie reprodukcji scen historycznych związanych z rocznicami bieżącego roku. Wydawnictwa te, traktowane jako odpłatne, winny być udostępnione organizacjom masowym według ich specjalnych zainteresowań.

5. Wydanie wypowiedzi klasyków marksizmu i innych wybitnych pisarzy, ewentualnie haseł, w formie druków łatwo czytelnych z odległości, przeznaczonych do umieszczenia przede wszystkim w świetlicach i bibliotekach. Akcja ta będzie uzgodniona również z Biurem Obchodów Artystycznych, Naczelną Dyrekcją Bibliotek i organizacjami masowymi.

6. Ustalenie w porozumieniu z Biurem Obchodów Artystycznych pozycji, które będą wydane w związku z obchodami kulturalnymi w roku bieżącym i zagwarantowanie odpowiedniej liczby tych wydawnictw względnie wypisów z tych wydawnictw jako dodruków, które udostępnione zostaną przede wszystkim kołom samokształceniowym oraz świetlicom.

II. Biblioteki

Praca kół samokształceniowych i czytelnictwa, w których zostają zgrupowani czytelnicy już wyrobieni obok czytelników zdobytych dla książki, oprócz materiałów do pracy programowej, stanowiących główną podstawę ich pracy codziennej, wspiera się o biblioteki. To też prace w tym kierunku biec będą następującymi torami, stanowiąc zresztą kontynuacje akcji rozpoczętych w latach ubiegłych:

1. **powiększenie księgozbioru** stałego punktów bibliotecznych KUK na przestrzeni roku 1950 i 1951 o 100 tytułów (druga seria wydawnictw KUK) oraz zakup wartościowych pozycji wydanych przez państwowe i społeczne instytucje wydawnicze;
2. **zaopatrzenie** punktów bibliotecznych w znormalizowany **sprzęt** biblioteczny (szafy, stoły, krzesła, lampy, kartoteki, katalogi).

III. Propaganda czytelnictwa i samokształcenia

1. **Propaganda plakatowa**

Treścią zamierzonej akcji propagandy plakatowej będzie:

1) Propaganda kół samokształceniowych w ogóle, a w szczególności kół utworzonych przez KUK wespół z Ministerstwem Oświaty;

2) propaganda ogólna czytelnictwa, w szczególności w związku z akcją wczasów.

2. **Propaganda radiowa**

1) Biuro KUK wraz z działem literackim Polskiego Radia zainicjuje audycje radiowe, polegające na odczytywaniu wyjątków z książek, szczególnie autorów figurujących w planie ogólnopaństwowych imprez kulturalnych, co połączone będzie z ak-

cją najróżniejszych typów konkursów, przy czym nagrody w tych konkursach i koszty ich organizacji obciążą budżet KUK.

2) Biuro KUK zorganizuje wespół z Polskim Radiem, w porozumieniu z Podkomisją Czytelnictwa, Samokształcenia i Bibliotek Komisji Głównej do Spraw Kultury, konkurs związany z pracą kół samokształcenia.

IV. Akcja Nagród

2. KUK wespół z Naczelną Dyrekcją Bibliotek oraz Departamentem V Ministerstwa Oświaty na drodze odpowiednio zorganizowanych komisji nagrodzi nagrodami indywidualnymi najlepszych czytelników bibliotek KUK.
W tym celu KUK zawrze odpowiednią umowę z Państwowym Instytutem Wydawniczym na dodruk i zakup wydawnictw z serii „Monografie sztuki polskiej".

2. Biuro KUK wespół z Departamentem V Ministerstwa Oświaty oraz organizacjami masowymi nagrodzą członków najlepszych zespołów samokształceniowych. W tym celu Biuro KUK przewidzi niewielkie zestawy książek wydanych przez wydawnictwa uspołecznione i KUK, tak aby stworzyć możliwość jakościowego zróżnicowania nagród zależnie od indywidualnych zainteresowań poszczególnych członków kół.

AKCJA WYDAWNICZA KOMITETU UPOWSZECHNIENIA KSIĄŻKI

W ramach akcji wydawniczej, podjętej przez Komitet Upowszechnienia Książki, a przeprowadzonej przy współudziale istniejących instytucyj wydawniczych, wydano następujące dzieła:

Sienkiewicz Henryk	— Krzyżacy	4 tomy
Sienkiewicz Henryk	— W pustyni i w puszczy	2 „
Kraszewski Józef Ignacy	— Starosta Warszawski	3 „
Kraszewski Józef Ignacy	— Stara Baśń	2 „
Jeż Teodor Tomasz	— Narzeczona Harambaszy	1 tom
Bek Aleksander	— Szosa Wołokołamska	1 „
Gorki Maksym	— Matka	2 tomy
Sempołowska Stefania	— Na ratunek	1 tom
Orzeszkowa Eliza	— Dziurdziowie	1 „
Hugo Wiktor	— Nędznicy (skrót)	2 tomy
Prus Bolesław	— Faraon	3 „
Prus Bolesław	— Placówka	1 tom
Wiktor Jan	— Orka na ugorze	1 „
Orkan Władysław	— W Roztokach	2 tomy

W dniu 26 listopada 1949 r. Komitet Ministrów do Spraw Kultury zatwierdził do wydania w r. 1950 drugą serię wydawnictw Komitetu Upowszechnienia Książki, jak następuje:

1.	Mickiewicz Adam	— Pan Tadeusz z ilustr. Andriollego
2.	Mickiewicz Adam	— Wybór pism
3.	Słowacki Juliusz	— Wybór pism
4.	Konopnicka Maria	— Wybór nowel i poezyj

5. Orzeszkowa Eliza — Wybór nowel
6. Orzeszkowa Eliza — Marta
7. Orzeszkowa Eliza — Bene Nati
8. Orzeszkowa Eliza — Meir Ezofowicz
9. Prus Bolesław — Wybór nowel
10. Żeromski Stefan — Wybór nowel.

*

* *

11. Puszkin Aleksander — Wybór poezji
12. Turgieniew Eugeniusz — Wybór opowiadań
13. Gorki Maksym — Artamonow i synowie
14. Gorki Maksym — Trylogia autobiograficzna.

*

* *

15. Wasilewska Wanda — Ziemia w jarzmie
16. Kowalski Władysław — W Grzmiącej
17. Wybór powojennych nowel
18. Broniewski Władysław — Wybór poezji
19. Rudnicki Adolf — Wybór nowel
20. Wilczek Jan — Nr 16 produkuje
21. Kruczkowski Leon — Kordian i cham

*

* *

22. Wybór poezji porewolucyjnej
23. Erenburg Ilja — Upadek Paryża
24. Erenburg Ilja — Burza
25. Szołochow Michał — Cichy Don
26. Szołochow Michał — Zorany ugór
27. Makarenko Antoni — Poemat pedagogiczny (w skrócie)
28. Niekrasow Wiktor — W okopach Stalingradu
29. Wirta Mikołaj — Samotność
30. Babajewski Siemion — Kawaler Złotej Gwiazdy
31. Polewoj Borys — Opowieść o prawdziwym człowieku
32. Fadiejew Aleksander — Młoda Gwardia
33. Krymow Jurij — Statek Derbent
34. Gulia Georgij — Wiosna w Sakenie
35. Dubkowiecki — Na szlakach do komunizmu
36. Fast Howard — Droga do wolności
37. Nexo Martin Andersen — Pelle Zwycięzca
38. Olbracht Jan — Anna Proletariuszka
39. France Anatol — Z wyborów „Książki i Wiedzy"
40. Amado Jorge — Wybór z twórczości.

*

* *

41. Bobińska Celina — O prostym człowieku w Z. S. R. R.
42. Erenburg Ilja — Wróciłem z U. S. A.
43. Lafargue Paweł — Wspomnienie o Karolu Marksie
44. Mydlarski Jan — O pochodzeniu człowieka
45. Opowiadanie o Dzierżyńskim
46. Życiorysy Lenina i Stalina
47. Wybór reportaży autorów polskich.

*

* *

48. Pantalejew L. i Sotnik J. — Słowo honoru
49. Wasilewska Wanda — Pokój na poddaszu
50. Żółkiewska Wanda — Pluton Wacka Hutnika
51. Dickens Karol — Dawid Cooperfield (w skrócie)
52. Kononow — Zbiór opowiadań o Leninie
53. Kassil Lew — Moi kochani chłopcy
54. Woroncow — Wiosna
55. Marszak Samuel — Wybór wierszy
56. Tołstoj Aleksy — Złoty kluczyk.

U C H W A Ł A

Komitetu Upowszechnienia Książki z dnia 27 marca 1950 r. w sprawie utworzenia kół czytelniczych i samokształcenia.

1. Celem zapobieżenia powtórnemu analfabetyzmowi oraz celem pobudzenia czytelnictwa i samokształcenia Komitet Upowszechnienia Książki poleca Ministerstwu Oświaty zorganizować koła czytelnictwa i samokształcenia w oparciu o organizacje masowe. Ministerstwo wzmacniać będzie wyszkolonymi kierownikami już istniejące zespoły, bądź też, tam gdzie będzie istniała najwyższa konieczność, organizować nowe.
2. Ministerstwo Oświaty w porozumieniu z Pełnomocnikiem Rządu do Walki z Analfabetyzmem poinformuje specjalnym pismem okólnym, że absolwenci kursów dla analfabetów winni korzystać i stać się członkami kół czytelniczych i samokształcenia, ponieważ to umożliwi awans społeczny i zawodowy.
3. Ministerstwo Oświaty stosownie do potrzeb chwili uruchomi:
   w okresie od dnia 1.I. do 1.X. 1950 r. — 4.000 kół
   „ „ „ 1.X. „ 31.XII. 1950 r. — dalsze 6.000 kół.
4. Ministerstwo Oświaty, aby doprowadzić w okresie od dnia 1.X. do 31.XII. 1950 r. do liczby kół wskazanej w pkcie 3 niniejszej uchwały, przeszkoli w terminie jesiennym odpowiednią liczbę kierowników kół, bacząc aby przeszkoleniu podlegały osoby wskazane przez ZSCh., C.R.Z.Z. i Z.M.P., a prowadzące podobne prace w swych organizacjach. W tym celu Ministerstwo Oświaty przeprowadzi rejestrację istniejących kół czytelniczych i samokształcenia.
5. Ponieważ akcja wydawnicza K.U.K. stanowi integralną część akcji będącej przedmiotem niniejszej uchwały, Komitet Upowszechnienia Książki zobowiązuje Instytucje Wydawnicze do dołożenia wszelkich wysiłków celem pilnego wykonania zleceń K.U.K. w wymienionym zakresie. Ponadto Komitet Upowszechnienia Książki wyda specjalną lekturę na pierwszy poziom, opracowaną przez Komisję Wydawniczą przy Pełnomocniku Rządu do Walki z Analfabetyzmem.

   Każda z tych książek wydana będzie w 50 tys. egzemplarzy.

6. Fundusze na akcje omawiane w niniejszej uchwale będą przedmiotem osobnej uchwały.

Przewodniczący
Komitetu Upowszechnienia Książki
(—) **Dr Stanisław Skrzeszewski**

Warszawa, dnia 30 kwietnia 1950 r.

OKÓLNIK MINISTERSTWA OŚWIATY W SPRAWIE ORGANIZACJI ZESPOŁÓW CZYTELNICZYCH.

Organizacja zespołów czytelniczych.

1. Kuratoria w realizacji planu pracy na r. 1950 w zakresie upowszechnienia czytelnictwa położą nacisk na umasowienie akcji zapobiegania powrotnemu analfabetyzmowi przez organizowanie zespołów czytelniczych.
2. Zespoły te winny objąć tych wszystkich wyzwolonych analfabetów, którzy nie mogą uczyć się dalej systematycznie w szkołach dla pracujących, nadto jak największą liczbę robotników i chłopów umiejących już czytać, a niekorzystających dotąd z bibliotek.
3. Zespoły czytelnicze winny być prowadzone w środowisku zorganizowanym w masowych organizacjach lub w ścisłym porozumieniu z zarządami tych organizacji, a w szczególności ze Zw. Zawodowymi (poprzez ORZZ i PRZZ) i ZSChł. Akcję należy powiązać bliotekami sieci ustawowej lub bibliotekami ZZ, a prace zespołów oprzeć o księgozbiory zaopatrzone w komplety literatury najłatwiejszej (I-go stopnia).
4. Pracownicy administracji szkolnej (wizytatorzy czytelnictwa i samokształcenia oraz podinspektorzy szkolni oświaty dorosłych i walki z analfabetyzmem) winni współdziałać w tym zakresie z referatami bibliotek oraz z Komisjami Społecznymi do Walki z Analfabetyzmem.
5. Podstawą do organizacji zespołów czytelniczych jest instrukcja Ministerstwa Oświaty z dnia 8.IV. 1949 r. Dz. Urz. M. O. Nr 7 poz. 117, nakładająca obowiązek rejestracji wszystkich zespołów w inspektoratach szkolnych.
6. Na kierowników zespołów należy powoływać przede wszystkim kandydatów przeszkolonych w akcji jesiennej 1949 r., posiadających kwalifikacje ideologiczne i fachowe, w miarę możności czynnych nauczycieli. (Jako minimum należy uważać 7 klas szkoły podstawow oraz aktywność umysłową, zainteresowania czytelnicze i samokształceniowe, nadto umiejętność pracy kolektywnej i zdolności organizacyjne).

Szkolenie kierowników zespołów.

1. Szkolenie organizatorów czytelnictwa na szczeblu województwa i powiatu Kuratoria prowadzą w oparciu o budżet Min. Oświaty w/g przesłanego rozdzielnika z dnia 8 kwietnia 1950 r. (Nr V SM-574/50).

2. W związku z planem zwiększenia ilości zespołów czytelniczych w okresie jesienno-zimowym b. r. do 10.000 zostaną uruchomione z budżetu K.U.K. kredyty na przeszkolenie ponad 6.000 kandydatów na kierowników zespołów czytelniczych. Kursy te będą organizowane przez Inspektoraty Szkolne (1 kurs na 2 powiaty) przy wydatnej pomocy metodycznej Kuratoriów Okręgów Szkolnych w ścisłym porozumieniu z masowymi organizacjami. Szkolenie to winno być przeprowadzone w okresie: lipiec, sierpień, wrzesień w myśl szczegółowych wytycznych, które zostaną przesłane we właściwym terminie.

Kontrola i czuwanie nad wynikami pracy.

1. Planowa organizacja nadzoru i kontroli wymaga instruowania i wizytowania zespołów czytelniczych przynajmniej dwukrotnie w ciągu okresu pracy.
2. Okręgowi wizytatorzy Czytelnictwa i Samokształcenia, podinspektorzy oświaty dorosłych, podinspektorzy walki z analfabetyzmem oraz kierownicy poradni czytelnictwa i samokształcenia (na zlecenie podinspektorów) winni podjąć planową i systematyczną akcję instruowania i kontrolowania pracy w zespołach czytelniczych.
3. Należy czuwać nad programami pracy w zespołach:
   a) od strony ideologicznej, aby treści pracy były zgodne z założeniami budownictwa socjalizmu w Polsce — realizowały wychowanie socjalistyczne w myśl zasad pedagogiki radzieckiej — przygotowywały do świadomej walki klasowej i walki o pokój — gruntowały sojusz robotniczo-chłopski,
   b) od strony realizacji polityki gospodarczej i potrzeb zawodowych, aby
      — rozwijały zdolności produkcyjne,
      — usprawniały pracę przez racjonalizatorstwo,
      — umożliwiały awans społeczny i zawodowy,
      — wiązały z realizacją planu 6-cio letniego.
   c) od strony realizacji polityki kulturalnej, aby
      — udostępniały postępowy dorobek myśli i kultury ogólnoludzkiej i budowały na tym tle nową, socjalistyczną kulturę.
   d) oraz pod kątem przygotowania wsi do społecznej gospodarki produkcyjnej.

WYNIKI AKCJI SZKOLENIA

organizatorów zespołów czytelnictwa i samokształcenia, prowadzonej przez Ministerstwo Oświaty w r. 1949 w ramach kredytów Komitetu Upowszechnienia Książki.

Akcja szkoleniowa, prowadzona w sezonie jesiennym w ramach C. i S., miała na celu przeszkolenie w zakresie czytelnictwa i samokształcenia pracowników oświatowych dla potrzeb masowo zorganizowanych zespołów czytelniczych. Wytyczne organizacyjne, programowe i metodyczne przekazano wizytatorom C. i S. na konferencji zorganizowanej przez Ministerstwo Oświaty w Warszawie w dn. 11 i 12 listopada 1949 r.

W siedzibach kół zorganizowano w okresie 13—20 listopada koordynacyjne konferencje z przedstawicielami partii politycznych, masowych organizacji społecznych i referentami Bibliotek przy Kuratoriach, ustalając zasady rekrutacji i doboru kandydatów na kursy.

Jednocześnie zorganizowano kurso-konferencje dla podinspektorów szkolnych oświaty i kultury dorosłych, odpowiedzialnych za organizację i tok prac na powstałych kursach dla kierowników zespołów C. i S.

Kuratoria w terminie od 21 listopada do końca roku budżetowego zrealizowały 12 kursów dla organizatorów i instruktorów S. i C. w skali wojewódzkiej i powiatowej i 201 kursów dla kierowników zespołów C. i S., uwzględniając zgodnie z wytycznymi Min. Oświaty zajęcia praktyczne, prace w zespołach kursowych, hospitacje zespołów terenowych oraz wycieczki i zwiedzanie instytucji oświatowo-kulturalnych, posiłkując się księgozbiorem pomocniczym, zakupionym przez K.U.K.

W ramach kredytów przeznaczonych na masową akcję szkoleniową przez Prezydium Rady Ministrów przeszkolono ogółem 6.256 osób:

na 14 kurso-konfer. dla Podinsp. Szk. O. i K.D.	337 osób
na 12 kursach dla organizatorów i instr. C. S.	362 osoby
na 201 kursach dla kierowników zespołów C. i S.	5.557 osób
Razem	6.256 osób.

Na kursy dla kierowników zespołów czytelniczych

876	uczestników	delegowały	Inspektoraty Szkolne
940	„	„	Związki Zawodowe
1.762	„	„	Zw. Samopomocy Chłopskiej
1.455	„	„	Z.M.P.
524	„	„	L.K.
5.557	osób. Ogółem w tej liczbie:		

ze środowiska wiejskiego 4.434 absolwentów
ze środowiska miejskiego 1.123 absolwentów.

Z ogólnej liczby przeszkolonych na kursach dla kierowników zespołów było:

3.418	absolwentów na poziomie szkoły powszechnej
2.126	„ „ „ „ średniej
13	„ „ „ wyższym
Ogół. 5.557	

TADEUSZ PASIERBIŃSKI
Zastępca Pełnomocnika Rządu
do Walki z Analfabetyzmem.

WALKA Z ANALFABETYZMEM

I.

W Polsce przedwrześniowej oficjalna statystyka wykazała 23,4% analfabetów i półanalfabetów. Ta olbrzymia liczba była tym groźniejsza, że ustrój szkolny sprzyjał dalszemu wzrostowi półanalfabetów i analfabetów wtórnych. Tylko postępowi oświatowcy zdawali sobie z tego sprawę, że żadne półśrodki tu nie pomogą, że trzeba radykalnych przemian, by móc przeciąć raz na zawsze dopływ nowych analfabetów i półanalfabetów. Każdy z nich zdawał sobie sprawę z tego, że jest to rezultat ustroju obszarniczo-kapitalistycznego, który świadomie hamował dostęp do oświaty masom ludu pracującego. Inni oświatowcy, współdziałający świadomie z ówczesnym reżimem, podejmowali akcję walki analfabetyzmem pojmując ją jako obowiązek altruizmu w stosunku do „opuszczonego", „biednego" człowieka. W okresie dwudziestolecia parokrotnie podejmowano akcję jako żywiołowy zryw, jako wyraz „ofiarnej", „bezinteresownej" pracy poszczególnych działaczy. Ale tak jak żywiołowo rozpoczynano akcję, tak też żywiołowo ją w różnych okresach przerywano. Nie było planu w skali państwowej, nie było budżetów akcji. Nikt na serio nie traktował tego zagadnienia. Jakże zresztą mógł przedwrześniowy reżim traktować inaczej to zagadnienie, skoro się wmawiało w społeczeństwo, że przeżywa się okres nadprodukcji inteligencji? Powtarzające się okresowe kryzysy gospodarcze, a w konsekwencji bezrobocie i osławione redukcje (między innymi — redukcje nauczycieli) pozornie usprawiedliwiały taki stan rzeczy.

To też ponure dziedzictwo odziedziczyliśmy po czasach obszarniczo-kapitalistycznych i wreszcie czasach okupacji.

W Polsce Ludowej bezpośrednio po wyzwoleniu Ministerstwo Oświaty, rozbudowując sieć szkół i kursów dla dorosłych, uwzględniło na wstępie swych prac i to zagadnienie. Pierwsze jednak lata po wyzwoleniu nie zdołały przynieść wydatniejszych rezultatów w tym zakresie. W roku 1946/47 przeszkoliliśmy na kursach i pierwszych semestrach szkół powszechnych dla dorosłych około 28.000 osób nie umiejących czytać i pisać, w roku 1947/48 około 30.000 osób. Dopiero powołanie w końcu roku 1947 Głównej Rady Społecznej do Walki z Analfabetyzmem jako organu doradczego Ministra Oświaty posunęło nieco sprawę naprzód. Był to pierwszy krok w zakresie zmobilizowania do akcji organizacji masowych. Akcja jednak rozwijała się dalej powoli na skutek braku odpowiednich kredytów, mimo że pierwsze rzuty planów zaczęto już wówczas opracowywać. Rezultatem współpracy Głównej Rady Społecznej z Ministerstwem Oświaty (Departament Oświaty i Kultury Dorosłych) było wprowadzenie po raz pierwszy do budżetu Ministerstwa Oświaty na rok 1949 w dziale

oświaty dorosłych osobnego paragrafu pod nazwą: „Walka z analfabetyzmem“ z sumą zł 250.000.000.—. Dzięki temu już w końcu marca 1949 r. mieliśmy 8.000 kursów i zespołów z liczbą uczniów około 120.000. Wobec olbrzymich potrzeb w tym zakresie było to niewiele, ale krok planowy był już zrobiony. Szczególnie od zorganizowania „Święta Oświaty“ w roku 1948, którego hasłem naczelnym była walka z analfabetyzmem, zagadnienie to staje się z dnia na dzień zagadnieniem ogólnonarodowym, dojrzewającym do rozwiązania w ramach planowej i celowej gospodarki państwowej. Zakończeniem tego pierwszego etapu, etapu przygotowawczego, było uchwalenie przez Sejm Polski Ludowej pierwszej w dziejach naszych Ustawy o likwidacji analfabetyzmu z dn. 7.IV.1949 r. Historyczna decyzja Partii i Rządu postawiła to zagadnienie w płaszczyźnie realnej. Od uchwalenia Ustawy w dniu 7.IV. 1949 r. do powołania w końcu kwietnia tegoż roku Pełnomocnika Rządu do Walki z Analfabetyzmem i jego organów terenowych datuje się dopiero na wielką skalę zorganizowana planowa akcja walki z analfabetyzmem przy współudziale całego społeczeństwa.

II.

Uchwalenie Ustawy o likwidacji analfabetyzmu otworzyło przed akcją niespotykane dotychczas możliwości. Po powołaniu przez Prezesa Rady Ministrów Pełnomocnika Rządu i jego zastępców oraz Głównej Komisji Społecznej do Walki z Analfabetyzmem Pełnomocnik Rządu powołał pełnomocników wojewódzkich i powiatowych oraz komisje społeczne na szczeblu wojewódzkim i powiatowym. W skład prezydium wojewódzkiej komisji weszli: Przewodniczący Woj. Rady Nar. jako Pełnomocnik Wojewódzki, wojewoda jako zastępca i kurator okręgu szkolnego jako sekretarz. W prezydiach powiatowych analogicznie: Przew. P. R. N. — jako pełnomocnik pow., starosta — jako zastępca i inspektor szkolny jako sekretarz. Na szczeblu gminnym funkcje komisji społecznej do W. A. powierzono Gminnej Radzie Narodowej. W gromadzie sprawami W. A. zajmuje się trójka lub piątka aktywu społeczno-politycznego (sołtys, nauczyciel, przedstawiciel partii, organizacji społecznej). Powołanie do prezydiów komisji woj. i pow. przewodniczących rad narodowych, kierowników administracji ogólnej i administracji szkolnej powiązało w tej pracy ściśle trzy instytucje. W ten sposób komisje są operatywne, gdyż w ich skład wchodzą ludzie kierujący życiem województwa czy powiatu. Do każdej komisji wchodzą przedstawiciele Partii i społecznych organizacji masowych. Dzięki temu całe społeczeństwo bierze udział w pracach komisji przez swych przedstawicieli, ci zaś przenoszą określone zadania na teren swoich organizacji. W celu zaś wzmocnienia aparatu państwowego powołano w Ministerstwe Oświaty (Dep. Ośw. Dor.) Wydział Walki z Analfabetyzmem, a w Kuratoriach Okręgów Szkolnych wizytatorów do W. A. (w wydziałach oświaty dorosłych). Nadto w całej Polsce powołano 150 podinspektorów do W. A., czyli co drugi przeciętnie powiat otrzymał dodatkowo podinspektora, który się zajmuje wyłącznie sprawami W. A. Na drugie półrocze 1949 r. Skarb Państwa przydzielił Pełnomocnikowi dodatkowe kredyty w wysokości 605 milionów zł*). Zatem w krótkim czasie od uchwalenia ustawy wprowadzono niezwłocznie w życie jej zasadnicze wytyczne. Również Tydzień Oświaty, Książki i Prasy organizowany

*) na rok 1950 przyznano 1.805.000.000.— zł.

w maju 1949 r. przebiegał pod znakiem wzmożenia akcji walki z analfabetyzmem. W czasie owego tygodnia przystąpiono do masowego organizowania kursów — tym razem już nie tylko przez nauczycielstwo i administrację szkolną, ale i przez poszczególne społeczne organizacje masowe. Symbolicznego otwarcia kursów kampanii wiosenno-letniej dokonał Prezes Rady Ministrów ob. Józef Cyrankiewicz w Jasienicy w pow. nyskim w dniu 8 maja 1949 r. Od tej chwili akcja walki z analfabetyzmem wkroczyła w nowy okres na nowych zasadach w oparciu o autorytet Partii i Rządu Polski Ludowej.

III.

Ustawa o likwidacji analfabetyzmu wprowadza obowiązek społeczny uczenia się obywateli nie umiejących czytać i pisać w wieku od 14 do 50 lat życia. Wprowadza nadto obowiązek społeczny uczenia względnie pracy w tym zakresie dla osób, które umieją czytać i pisać. Obowiązek społeczny wysunięto w Ustawie na czoło. Nie wprowadzono natomiast sankcji karnych. Na tym właśnie polega głęboki sens ustawy. Nie wprowadzając sankcji karnych, kładąc zaś nacisk na obowiązek społeczny, tym samym wprowadza ustawa sankcje moralne dla wszystkich obywateli umiejących czytać i pisać, szczególnie zaś dla organizacji społecznych i politycznych. Te bowiem, uczestnicząc w komisjach społecznych do walki z analfabetyzmem, biorą na siebie odpowiedzialność za rzetelne współdziałanie z Pełnomocnikiem Rządu i jego organami. Odpowiedzialność ta spoczywa na każdym członku organizacji. To też każda organizacja wysunęła hasło, że w jej szeregach winien być jak najrychlej zlikwidowany analfabetyzm. Zatem z jednej strony wysuwa się troskę o to, aby każdy analfabeta został przeszkolony i ukończył kurs nauki początkowej, z drugiej zaś, by każdy członek organizacji jak najściślej w tej akcji współdziałał.

Kładąc tak duży nacisk na moment społeczny całości akcji, ustawa wprowadza obowiązek wynagradzania osób pracujących w charakterze nauczycieli (zawodowych czy społecznych) na kursach nauki początkowej. W ten sposób zespolono 2 bardzo ważne momenty: moralny i materialny.

Za całość tej wielkiej, historycznej akcji odpowiedzialny jest Pełnomocnik Rządu, któremu w tym zakresie podlega cały aparat oświatowy, państwowy, samorządowy i społeczny. Całe nasze światłe i postępowe społeczeństwo w zrozumieniu historycznej decyzji Polski Ludowej włącza się i winno się jeszcze bardziej włączyć do akcji, by analfabetyzm, „będący spuścizną rządów burżuazji i obszarnictwa oraz zaporą na drodze Polski Ludowej do pełnego rozwoju gospodarczego i kulturalnego narodu"*) był w wyznaczonym przez Rząd czasie zlikwidowany.

IV.

Po powołaniu terenowych pełnomocników i komisji społecznych Biuro Pełnomocnika Rządu przystąpiło niezwłocznie do przeprowadzenia rejestracji analfabetów i półanalfabetów. Pełnomocnik Rządu wydał w tym celu zarządzenie Nr 3 z dnia 24.V. 1949 r. wraz z dokładną instrukcją o przeprowadzeniu rejestracji analfabetów i półanalfabetów, która po

*) z artykułu pierwszego Ustawy.

starannym przygotowaniu w województwach, powiatach i gminach odbyła się w czasie od 10 do 20 czerwca 1949 r. Zmobilizowano dziesiątki tysięcy rejestratorów. W każdej gromadzie i dzielnicy czynne były Komisje Rejestracyjne (Gromadzkie, Rejonowe i Blokowe). 15 lipca 1949 r. wpłynęły już do Biura Pełnomocnika Rządu zestawienia rejestracyjne. Był to pierwszy materiał, który stał się podstawą do planowania akcji. Ogółem rejestracja czerwcowa wykazała ok. miliona osób w wieku 14 — 50 lat nie umiejących czytać i pisać, bądź półanalfabetów. Mimo że rejestratorzy pracowali z dużą ofiarnością, to jednak nie udało im się uchwycić w rejestr tych wszystkich, którzy podlegają obowiązkowi uczenia się. Z tego też względu Pełnomocnik Rządu zarządził, by terenowe organa przeprowadzały stale uzupełniającą rejestrację. Przeprowadzona ponownie w niektórych miejscowościach i powiatach rejestracja wykazała, że pierwsza rejestracja była niezupełna. Często rezultaty dodatkowej rejestracji sięgały do 100% poprzedniej. Z tego też względu wszyscy działacze w zakresie W. A. są nastawieni na to, że przez cały czas trwania walki z analfabetyzmem należy bacznie zwracać uwagę na tych wszystkich, którzy winni być zarejestrowani, po zarejestrowaniu zapisani na kurs, a po zapisaniu przeszkoleni aż do pomyślnego zakończenia egzaminu i otrzymania świadectwa. Okazało się, że najlepszymi sojusznikami w zakresie uzupełniającej rejestracji są uczniowie dorośli na kursach nauki początkowej i ich absolwenci. Z pomocą przychodzi również stale wzrastająca świadomość dorosłych, że uczyć się trzeba i że uczyć się warto, zwłaszcza że widzą konkretne korzyści. Wielu bowiem z tych, co ukończyli kursy nauki początkowej, zostało w swych zakładach pracy awansowanych (jak to miało miejsce w Stalowej Woli).

Mając materiały z rejestracji czerwcowej Pełnomocnik Rządu mógł już przystąpić do planowania całokształtu akcji. Liczby, które dała wspomniana rejestracja, jakkolwiek niepełne, mówiły o tych ludziach, których trzeba niezwłocznie objąć akcją kursową. Niezależnie od tego wzięto dane statystyczne z roku 1931, odliczono odejścia roczników starszych, napływ analfabetów i półanalfabetów na skutek braku szkół (bądź nieodpowiednich — tzw. jednoklasówek) do 1939 r. i na skutek okupacji. W rezultacie ustalono liczbę analfabetów i półanalfabetów w wieku zdolności do pracy produktywnej na milion osiemset tysięcy.

Przystąpiono do zorganizowania dwu kampanii w roku 1949. Pierwsza—letnia, miała objąć 18 tysięcy kursów i zespołów z 270.000 uczniów (od maja do września); druga, jesienno-zimowa. 30.000 kursów i zespołów z liczbą uczniów 450.000 (październik 1949 r. — marzec 1950 r.).

Plan letni 1949 wykonano w 75% (tj. 13 557 kursów — z 246 102 uczniami). Plan jesienno-zimowy 1950/51 w stosunku do kursów wykonano w 93% (28.036). a w stosunku do uczniów przekroczono, bo wykonano 109% (tj. 491.464 uczniów). Przebieg drugiej kampanii wskazuje na rozpowszechnienie się akcji W. A. Wprawdzie liczba zaplanowanych kursów nie była zrealizowana, ale za to na tej nieco mniejszej liczbie kursów uczyło się więcej uczniów, niż było zaplanowane dla 30.000 kursów. Tym samym i plan został przekroczony przy osiągnięciu dużych oszczędności. Dla zobrazowania rozwoju sieci kursów początkowego nauczania zaznaczyć należy, że ilość tych kursów jako punktów oświatowych przewyższała ilość szkół podstawowych o 5.607 punktów. Porównując zaś ilość kursów z ilością gromad (40.826) widzimy, że ok. 31% gromad nie posiada jeszcze kursów nauki początkowej.

Plan Pełnomocnika Rządu obok akcji kursowej przewiduje akcję indywidualnego nauczania. Stosuje się je w wypadkach niemożności uczęszczania na kurs, bądź niemożności zorganizowania kursów na skutek zbyt małej liczby kandydatów czy wreszcie istniejącego tu i ówdzie fałszywego wstydu dorosłych. W akcji tej przede wszystkim angażuje się młodzież zorganizowaną w ZMP.

Na okres kampanii wiosenno-letniej 1950 r. zaplanowano 15.200 kursów i zespołów z 228.000 uczniów, a na okres kampanii jesienno-zimowej — 34.800 kursów i zespołów z 552.000 uczniów. Rok 1950 dostarczy już pierwszego kontyngentu absolwentów w skali masowej, a mianowicie z akcji jesienno-zimowej 1949/50 i wiosenno-letniej 1950 **ok. 630.000.**— Następne kampanie w roku 1951 obejmą resztę kandydatów do przeszkolenia. Wzrośnie zarówno liczba kursów jak i liczba uczniów. Każdy miesiąc dostarczą organizatorom wiele doświadczeń, które się wykorzystuje w pracy następnych miesięcy. Każde zakończenie kursów w gromadzie czy dzielnicy pomyślnym egzaminem jest najlepszą propagandą przy zakładaniu nowych kursów dla nieprzeszkolonych jeszcze analfabetów.

Obecnie już akcja planowania dotarła do gromady i gminy. Każda gmina mająca materiały rejestracyjne (stale uzupełniane) planuje realnie w czasie i poszczególnych gromadach. Planując nowe kursy, coraz staranniej oblicza się osiągnięcia i braki. Wiele starań w akcji planowania czyni się dzisiaj na wszystkich szczeblach, by przede wszystkim tzw. odsiew uczniów na skutek złej jeszcze w wielu miejscowościach frekwencji zmniejszyć do minimum. Wszędzie już dzisiaj zwraca się również uwagę na straty materialne, jakie ponosi Skarb Państwa na skutek złej frekwencji czy słabych wyników nauczania. Ustawa o zabezpieczeniu socjalistycznej dyscypliny pracy niewątpliwie i tu będzie mogła przyjść z pomocą, mobilizując wszędzie aktyw społeczno-oświatowy i polityczny, by planowanie było rzetelne, a to, co jest zaplanowane, było w 100% wykonane. W tym zakresie duże zadania stoją do wykonania przed społecznymi organizacjami masowymi. Pełnomocnik Rządu polecił swym organom wykonawczym wzmóc nadzór i kontrolę.

VI.

Całość walki z analfabetyzmem oparta jest na ścisłym zespoleniu pracy szkolnych władz państwowych, administracji ogólnej i społecznych organizacji masowych. Znalazło to określony wyraz w organizacji Głównej Komisji Społecznej do Walki z Analfabetyzmem i komisji terenowych.

Na każdym szczeblu w skład komisji wchodzą przedstawiciele organizacji społecznych, biorąc czynny udział w pracach komisji i współodpowiadając za realizację planu W. A. Udział społecznych organizacji masowych w komisjach nie ma charakteru tylko formalnego. Uczestniczenie poszczególnych organizacji w komisjach jest wyrazem czynnego współudziału i współodpowiedzialności za przebieg walki i jej wyniki. Pełnomocnik Rządu i jego organa terenowe dążą do tego, by podział pracy był ściśle określony. I tak: władze szkolne (kurator, wizytator W. A., inspektor, podinspektor W. A.) kontrolują, nadzorują i współdziałają w masowej organizacji kursów, dbają o poziom naukowy i wychowawczy oraz o wyniki i ich zgodność z wymaganiami programu; Rady Narodowe współdziałają w zakresie planowania i zaopatrzenia kursów w pomoce naukowe, roztaczają nadzór nad całokształtem planów i ich wykonaniem. Przed

organizacjami masowymi stoją określone zadania. Założeniem jest, by organizacje społeczne spełniały rolę gospodarza kursów. Zgodnie z założeniami polityki kulturalno-oświatowej rolę takiego gospodarza w zakresie placówek czynnego upowszechnienia kursów pełnią w zakładach pracy Związki Zawodowe, na wsi ZSCh. Na odcinku W. A. te dwie podstawowe organizacje społeczne biorą na siebie całość pracy organizacyjnej w zakresie likwidacji analfabetyzmu. Zatem kursy początkowego nauczania w zakładach pracy pozostają pod opieką CRZZ (która również opłaca całość akcji z własnych funduszów), a na wsi — pod opieką ZSCh. Te dwie organizacje w zasadzie winny objąć większość kursów pod swoją opiekę. Inna już rola przypada Lidze Kobiet. Organizacja ta prowadzi pewną ilość kursów tam, gdzie nie docierają swoim zasięgiem ani CRZZ ani ZSCh. Pozatem L. K. współdziała z wymienionymi organizacjami przy organizowaniu kursów zarówno w mieście jak i na wsi. Zadania znów, jakie stoją przed ZMP, mają jeszcze inny charakter. Idą one w dwu kierunkach: współdziałania z organizacjami masowymi we wszystkich pracach W. A. (rejestracja kursów, organizowanie, troska o frekwencję, pomoc dla uczących się, propaganda itp.) oraz prowadzenie indywidualnego nauczania. Te cztery podstawowe organizacje społeczne w zasadzie biorą najczynniejszy udział w pracy i stopniowo przejmują na siebie cały jej ciężar. Inne organizacje społeczne w pewnych wypadkach prowadzą samodzielnie kursy, w zasadzie jednak współdziałają zarówno z wymienionymi wyżej organizacjami społecznymi jak i organami Pełnomocnika Rządu. Na ogólną ilość 28.036 kursów i zespołów poszczególne organizacje (wg stanu z dnia 31.XII. 1949 r.) prowadziły:

1. Związki Zawodowe	3.113 kursów i zespoł.	—	51.464 uczących się
2. Z. S. Ch.	4.011 „ „		65.253 „ „
3. Z. M. P.	1.914 „ „		30.665 „ „
4. Liga Kobiet	964 „ „		15.618 „ „
5. Inne organizacje: (SP, ZMP, TPŻ, Org. Żyd., Zw. Inw. Woj., Zw. Bojown. o Wolność i Demokr. itp.			

Resztę z ogólnej liczby stanowiły kursy i zespoły prowadzone bezpośrednio przez władze szkolne.

W pierwszym okresie po powołaniu organów Pełnomocnika Rządu organizacje społeczne nie wykazywały aktywności na odcinku W. A. Brak było zorganizowanej i planowej pracy, nieokreślone też były zadania i kompetencje. Od początku kampanii jesienno-zimowej 1949/50 rozpoczyna się okres wzmożonej pracy organizacji społecznych, które z każdym miesiącem w coraz większym stopniu włączają się do całokształtu pracy. Zaznacza się to szczególnie przy współudziale w planowaniu, przyjmowaniu konkretnych zobowiązań (ilość kursów, opieka nad nimi, powoływanie opiekunów, aktywu społecznego w gromadach i dzielnicach).

Należy się spodziewać, że najbliższe tygodnie i miesiące przyniosą dalszy wzrost aktywności organizacji społecznych, które już wyraźnie przeszły z okresu deklaracji do okresu konkretnej roboty. Szczególnie winno się to zaznaczyć w zakresie dalszego przejmowania kursów i zespołów oraz nasilenia akcji wśród własnych członków, by każdy z nich

dbał o to, aby w szeregach organizacji własnej nie było ani jednego analfabety.

Władze szkolne w dalszym ciągu winny dokładać starań, by praca na każdym szczeblu była skoordynowana, a zadania dla każdej organizacji i instytucji ściśle określone. Takie postawienie sprawy umożliwi rozrachunek ze zobowiązań, przyśpieszy realizację planów i wykonania zadania głównego: likwidację analfabetyzmu.

W perspektywie tak prowadzonej walki z analfabetyzmem rysują się już dzisiaj zadania dla organizacji masowych. Przez organizowanie zapobiegania wtórnemu analfabetyzmowi (zespoły czytelnicze, kursy i szkoły dla dorosłych, imprezy kulturalno-oświatowe) organizacje społeczne, jako współczynnik rad narodowych na wszystkich szczeblach, włączają się do współdziałania w organizowaniu wszelkich form działalności kulturalno-oświatowej w zakresie czynnego upowszechnienia kultury. Zatem okres walki z analfabetyzmem i skuteczne doprowadzenie do zupełnej likwidacji ciemnoty w Polsce będzie okresem dobrej szkoły dla organizacji masowych, rad narodowych i władz szkolnych w zakresie nowego ujmowania zagadnień kulturalno-oświatowych i ich rozwiązywania w aspekcie kształtującej się na nowych zasadach władzy ludowej.

Minął już rok od wejścia w życie ustawy o likwidacji analfabetyzmu. Organa Pełnomocnika Rządu mają już za sobą dwie kampanie: wiosenno-letnią 1949 i jesienno-zimową 1949/50. Rozpatrując osiągnięcia, podliczamy nie ilość kursów, jakie były czynne w poszczególnych kampaniach, nawet nie ilość uczących się, lecz konkretnie ilość absolwentów kursów, a więc ludzi, którzy ukończyli kursy nauczania początkowego z wynikiem pomyślnym. Obliczenia kampanii jesienno-zimowej 1949/50 na dzień 1 maja 1950 r. dały liczbę 230.000 absolwentów na ogólną ilość zapisanych na kursach 496.000. Przewiduje się na podstawie dalszych zgłoszeń, że do 22 lipca 1950 r. ukończy naukę z tej kampanii jeszcze ok. 160.000. Zatem rezultat pracy jesienno-zimowej wyniesie łącznie 390.000 absolwentów. Jest to niewątpliwie liczba duża. Ale nie można pominąć milczeniem faktu, że odsiew z tego okresu wyniesie ok. 100.000 ludzi. Jest to liczba kandydatów, których w dalszym ciągu trzeba będzie szkolić całkowicie (przez okres nowych 5 miesięcy), bądź częściowo. Należy zaznaczyć, że odsiew 1000 uczniów to przeciętnie zagadnienie zorganizowania nowych 50 kursów. Nie można przytem zapominać, że koszt jednego kursu w okresie pięciomiesięcznej nauki wynosi 41.760 zł. (tylko samo opłacanie nauki i kierownictwa). Zatem odsiew 100.000 oznacza stratę przeszło 200 milionów, które ponownie trzeba będzie ze Skarbu Państwa na te cele wyłożyć. Niewątpliwie w dalszym ciągu trwania walki z analfabetyzmem każdy nauczyciel, każdy działacz i organizator winien ten fakt wziąć pod uwagę. Sprowadzenie odsiewu do minimum, przy równoczesnym utrzymywaniu wysokiego poziomu wyników nauczania, będzie zyskiem nie tylko materialnym, ale politycznym i kulturalno-społecznym.

Walka z analfabetyzmem prowadzona jest w skali masowej. Przeto i osiągnięcia występują już w skali masowej. W roku ubiegłym np. szczególnie uroczyście obchodzono zakończenie pracy na poszczególnych kursach w gromadach. (Pierwsza zlikwidowała u siebie analfabetyzm wieś Kaczyna w woj. krakowskim). Potem poszły już całe gminy. W obecnym okresie przygotowujemy się do całkowitego zlikwidowania analfabetyzmu w powiatach. Właśnie w bieżącym roku dzień 22 lipca będzie uczczony

zakończeniem walki z analfabetyzmem w przeszło 20 powiatach. Jest to już pokaźne osiągnięcie na drodze do całkowitej likwidacji analfabetyzmu w Polsce w przewidzianym planem terminie.

Pierwszą próbą zakończenia kursów w skali masowej było uroczyste rozdanie świadectw dla 2500 absolwentów w pow. sieradzkim woj. łódzkiego. Absolwenci wraz ze swymi opiekunami społecznymi i nauczycielami przybyli zorganizowani ze wszystkich gmin. Uroczystego rozdania świadectw i nagród dla najlepszych uczniów, dla nauczycieli i poszczególnych działaczy w powiecie dokonał Ob. Wicepremier Korzycki w towarzystwie Pełnomocnika Rządu Ministra Matuszewskiego i Ministra Kultury i Sztuki Dybowskiego.

Punktem kulminacyjnym i głęboko wzruszającym uroczystości w Sieradzu było składanie podpisów pod apelem Sztokholmskim przez absolwentów kursów pow. sieradzkiego. Pierwsze swe podspisy, już jako wyzwoleni z ciemnoty obywatele, złożyli pod apelem pokoju. Dali tym samym dowód, że wyzwolili się nie tylko z analfabetyzmu literowego, ale i analfabetyzmu politycznego. Należy się spodziewać, że uroczyste zakończenie walki z analfabetyzmem w kilkunastu powiatach odbije się silnym echem w całej Polsce i zmobilizuje inne powiaty do tym bardziej wytężonej pracy, by likwidację analfabetyzmu przeprowadzić nie tylko w terminie wyznaczonym przez Rząd Polski Ludowej, ale przed terminem. Akcja z każdym dniem niewątpliwie będzie przybierać na sile. Bo kilkaset tysięcy wyzwolonych z ciemnoty obywateli, to kilkuset najlepszych sojuszników w walce, jaką Polska Ludowa toczy z ciemnotą.

VIII.

Zasadnicza walka toczy się w gromadzie wiejskiej i dzielnicy miejskiej. Zwycięstwo w tej walce zależy od dobrego zorganizowania kursu, uświadomienia wszystkich zarejestrowanych o konieczności i korzyściach uczęszczania na kurs, od zorganizowania pomocy dla uczniów, szczególnie dla matek uczących się, które pozostawiają w domu małe dzieci bez opieki itp. Częstym jeszcze błędem, jaki się spotyka przy organizowaniu kursów, jest bezduszna formalistyka. Organizatorzy akcji zgłaszają, że zarejestrowani mają się zgłosić w dniu otwarcia kursu. Przychodzi nauczyciel. Rozpoczyna się nauka. A tymczasem nikt nie troszczy się o to, czy wszyscy zarejestrowani się zgłosili, a po rozpoczęciu nauki, czy regularnie uczęszczają, jakie mają potrzeby i trudności. A tymczasem warunkiem dobrej frekwencji na kursie, wysokich wyników, właściwej atmosfery — jest staranne przygotowanie pracy dużo wcześniej przed rozpoczęciem nauki na kursie. Może to zrobić (a praktyka poucza, że tak) opiekun społeczny przy współudziale aktywu społeczno-oświatowego. Staranne zaznajomienie się z listą zarejestrowanych, bezpośrednie zetknięcie się z nimi i przygotowanie ich, wytworzenie odpowiedniej atmosfery w gromadzie czy dzielnicy, włączenie do akcji młodzieży szkolnej, organizacji społecznych, spopularyzowanie celu nauki na kursie, przygotowanie stałej pomocy i współdziałania z nauczycielem stwarza te warunki, które gwarantują osiąganie dobrych i trwałych wyników. I tu właśnie wysuwa się na czoło rola organiz•cji społecznych i aktywu społeczno-politycznego. Polega ona na starannym doborze opiekunów społecznych i wytypowaniu trójki bądź piątki aktywu współdziałającej z opiekunem i nauczycielem.

Organa Pełnomocnika Rządu dokładają starań, by szkolić nie tylko podinspektorów i nauczycieli, ale również szkolić opiekunów społecznych. Tam, gdzie jest dobry opiekun społeczny, od początku trwania kursu do jego zakończenia zarówno poziom pracy jak i frekwencja są bardzo dobre. I nie tylko to. Absolwenci kursów nie rozpraszają się, ale organizują się w zespoły czytelnicze, bądź kolektywnie współkierują losami dalszego kształcenia się poszczególnych absolwentów. Praktyka również poucza, że bardzo dobrymi opiekunami społecznymi na kursach są absolwenci kursów, którzy nie tylko najlepiej znają potrzeby i warunki pracy na kursie, ale sami doskonale zdają sobie sprawę z tego, czym jest całkowite wyzwolenie się z ciemnoty. Stały wzrost liczby absolwentów jest zarazem wzrostem liczby uświadomionych opiekunów społecznych i organizatorów akcji W. A. w gromadzie i dzielnicy.

IX.

Masowa organizacja kursów, których liczba dochodzi w jednej kampanii do 30.000, wymaga dużej liczby nauczycieli. Nie wszędzie obowiązki uczących na kursach mogą objąć nauczyciele zawodowi. Korzysta się przeto z nauczycieli społecznych, którzy po odpowiednim krótkim przeszkoleniu zastępują nauczycieli zawodowych. W ostatniej kampanii jesienno-zimowej było zatrudnionych około 5000 nauczycieli społecznych. Relacje z terenu świadczą o tym, że nauczyciele ci pracują ofiarnie i osiągają dobre wyniki. Niektórzy z nich wysuwają się w pracy jako wybitni nauczyciele; np. we wsi Zbijów w woj. kieleckim już drugi kurs prowadzi chłop małorolny J. Gonciarz. Wykazuje przytem nie tylko wiele zapału, ale znajomości nowoczesnej dydaktyki i metodyki. Na kursie, gdzie uczy ob. Gonciarz, frekwencja jest stuprocentowa. Ob. Gonciarz ze szczególną troską dba nie tylko o naukę czytania, pisania i rachunków, ale o wiadomości z Polski Współczesnej i świata kładąc nacisk na likwidację analfabetyzmu społeczno-politycznego. Nauczycieli podobnych do ob. Gonciarza mamy już w Polsce wielu. Dążeniem Biura Pełnomocnika Rządu jest, by liczbę nauczycieli społecznych zwiększyć, gdyż nauczyciele zawodowi będą potrzebni w pracy na kursach i w szkołach powszechnych dla dorosłych, których liczba w najbliższym roku szkolnym znacznie wzrośnie i w planie sześcioletnim będzie się stale powiększać. Wśród nauczycieli społecznych wyróżniają się nauczyciele uczący indywidualnych uczniów. Są to przeważnie członkowie ZMP. Nauczaniem indywidualnym objęto dotychczas około 12.000 uczniów. W dalszym ciągu liczba ta będzie wzrastać. Wielu bowiem jeszcze jest analfabetów, którzy z różnych powodów nie mogą uczęszczać na kursy i tą drogą będą mogli się uwolnić z dotychczasowej ciemnoty.

Nauczyciele społeczni uczący indywidualnie bądź na kursach współdziałają wydatnie z aktywem miejscowym w zakresie całokształtu spraw W. A.

X.

Wprowadzenie 150 etatów podinspektorów oświaty dorosłych wyłącznie dla celów W. A. wzmocniło ten aparat kontrolno-organizacyjny, jednak ta ilość podinspektorów jest niewystarczająca, by bezpośrednio móc docierać do każdej gminy i do każdego kursu w gromadzie czy dziel-

nicy. Przeto na skutek decyzji Pełnomocnika Rządu powołano w gminach instruktorów pedagogicznych, których zadaniem jest współdziałanie z gminnymi komisjami społecznymi W. A., opiekunami społecznymi kursów, nauczycielami oraz bezpośrednia kontrola pracy na kursach i w zespołach. Gminny instruktor pedagogiczny nadto roztacza opiekę nad właściwą realizacją programów nauczania, współdziała z nauczycielami w zakresie doboru właściwych metod, dba o poziom i wyniki nauczania, wreszcie troszczy się o organizowanie zespołów czytelniczych, skupiających absolwentów kursów początkowego nauczania. Dzięki temu sieć organizacyjno-kontrolna organów Pełnomocnika Rządu dociera do każdej gromady i dzielnicy. Jak praktyka ostatnich miesięcy poucza, instruktorzy gminni nie tylko są pomocni w organizowaniu kursów nauki początkowej, ale zapoczątkowują włączanie się do pracy kulturalno-oświatowej aktywu społeczno-politycznego w gminie, dzielnicy i gromadzie. Pracując nad dalszymi możliwościami uczenia się absolwentów kursów rozszerzają zasięg swej pracy na organizowanie zespołów czytelniczych (w oparciu o punkty biblioteczne i biblioteki powszechne), świetlic, kursów dokształcających w zakresie szkoły powszechnej czy kursów przysposobienia zawodowego itp. Równocześnie jako czynni nauczyciele czy kierownicy szkół podstawowych mają możność prowadzenia na konferencjach nauczycielskich propagandy nie tylko spraw związanych z walką z analfabetyzmem, ale w ogóle spraw związanych z upowszechnieniem kultury.

Trudności w wyszukiwaniu kandydatów na instruktorów gminnych nie ma. Utrudnieniem jest natomiast nierozwiązana dotychczas sprawa ich wynagrodzenia. Jak dotychczas sprawy te rozwiązywane są różnie. W niektórych powiatach rady narodowe pokrywają koszty podróży i diety instruktorów gminnych, gdzieindziej co pewien czas przyznaje się wybitnym instruktorom premie, ale są powiaty, gdzie instruktorzy gminni pracują bezinteresownie. Doświadczenie wskazuje, że w powiecie, gdzie są czynni instruktorzy gminni, sprawnie pracują komisje gminne, organizacje społeczne, frekwencja na kursach jest dobra — i powiat kończy przed terminem zadania w zakresie W. A. (jako przykład może posłużyć powiat Inowrocław). Z uwagi na ważność zadania w zakresie W. A. i perspektywy rozwoju prac kulturalno-oświatowych należy dążyć do tego, by stanowiska instruktorów gminnych utrzymać w każdej gminie, a instruktorów otoczyć należytą opieką. Będą oni spełniali funkcje transmisji i dźwigni w dziele rewolucji kulturalnej.

XI.

Ustawienie zagadnienia walki z analfabetyzmem na płaszczyźnie planowej gospodarki, powiązanie jej z całokształtem rewolucyjnej przebudowy naszego życia, nowoczesne uwzględnienie momentów gospodarczych, społeczno-politycznych i kulturalnych zobowiązuje odpowiedzialnych kierowników tej akcji do rozwiązywania zagadnienia w skali długiego okresu czasu. Jasną jest rzeczą, że wyzwalanie z ciemnoty i zacofania setek tysięcy ludzi nie może się ograniczać do zakończenia pracy na wydawaniu świadectw ukończenia kursów nauki początkowej. Po kilku bowiem latach mielibyśmy do czynienia ze zjawiskiem wtórnego analfabetyzmu.

Dlatego właśnie już obecnie równocześnie z prowadzoną walką organa Pełnomocnika Rządu dokładają starań, by nie dopuścić w przyszłości do groźnego zjawiska, jakim jest wtórny analfabetyzm. Zapobieganie opiera się na dwu założeniach. Pierwszy etap zapobiegania przebiega równocześnie z prowadzeniem nauki na kursie. Uczniowie nie tylko uczą się czytać i pisać, ale przyswajają sobie podstawowe wiadomości nauki o Polsce i świecie współczesnym, o budownictwie socjalizmu, o walce klasowej, o planie sześcioletnim, o władzy ludowej, o prawie i obowiązku bezpośredniego uczestniczenia w tej władzy każdego człowieka pracującego należącego do klasy robotniczej, czy chłopstwa mało-i średniorolnego. W czasie nauki na kursie, szczególnie w ostatnich tygodniach po zakończeniu elementarza, wdraża się uczniów do dalszej pracy nad sobą, do korzystania z gazet, uczestniczenia w świetlicy, w pracy społeczno-politycznej itp. Jest to pierwszy stopień zapobiegania. Drugi stopień rozpoczyna się po ukończenu kursu nauczania początkowego. Absolwenci, szczególnie ci w wieku 18—30 lat, organizują się w zespoły czytelnicze. Okres pracy w zespole czytelniczym trwa pół roku przy 4—6 godzinach tygodniowo. Tutaj uczestnicy przede wszystkim zaprawiają się w czytaniu gazet, omawianiu aktualnych zagadnień, wreszcie uczą się, jak czytać książki, jak z nich korzystać i co czytać. Pogłębiająca praca w zespole czytelniczym utrwala nie tylko sztukę czytania i pisania, pogłębia zdobyte wiadomości i zachęca do dalszej pracy nad sobą. Praktyka poucza, że absolwenci takich zespołów są bardzo dobrymi propagatorami w zakresie umasowienia czytelnictwa. Wielu z nich po ukończeniu sześciomiesięcznej pracy w zespole czytelniczym przechodzi bądź do zespołu samokształcenia o określonym kierunku, bądź wstępuje na kurs w zakresie szkoły powszechnej czy kurs przysposobienia zawodowego. W ten sposób człowiek wyprowadzony z ciemnoty, pozyskany dla postępu, włącza się na stałe do pełnego współuczestniczenia w pracy i walce. Jest odrodzonym, nowym człowiekiem, rozumiejącym, czym jest oświata i jakie możliwości człowiekowi pracującemu daje dziś Polska Ludowa.

XII.

Przy omawianiu całokształtu walki z analfabetyzmem należy również wspomnieć o specjalnym jej odcinku, a mianowicie o rozpoczęciu likwidacji analfabetyzmu wśród dorosłych głuchoniemych. Jak wiadomo, w Polsce znajduje się obecnie około 40.000 głuchoniemych. Wśród tej liczby jest około 3.000 analfabetów. W celu zlikwidowania analfabetyzmu w tym zakresie Pełnomocnik Rządu powołał specjalnego inspektora do W. A. wśród głuchoniemych. Obecnie już czynnych jest 15 kursów. Mamy już pierwsze osiągnięcia. Ale zagadnienie jest bardzo skomplikowane. Podręcznik używany do nauki czytania („Start") nie jest dostosowany do nauki na kursach głuchoniemych. Odpowiednia komisja przygotowuje zatem specjalny podręcznik dla analfabetów — głuchoniemych. Przygotowuje się wytyczne dla nauczycieli oraz przeprowadza się ich szkolenie. Ofiarna współpraca fachowców, zapał inspektora Siły-Nowickiego (który, choć sam głuchoniemy, nie tylko nauczył się czytać i mówić, ale ukończył wyższe studia), podnoszenie się poziomu pracy związku głuchoniemych daje gwarancje, że i na tym odcinku będziemy mogli zadanie rozwiązać i umożliwić ludziom nieszczęśliwym pełne współuczestniczenie w produktywnym życiu i w budownictwie nowego ustroju.

XIII.

Prowadzenie walki z analfabetyzmem w sposób celowy, zorganizowany w skali tak masowej, wymaga nie tylko sprężystej organizacji, mobilizacji ludzi, ale i potrzebnych pomocy naukowych. W tym celu Pełnomocnik Rządu powołał Komisję Wydawniczą, która opracowuje projekty i stawia wnioski w zakresie potrzeb wydawniczych.

Dotychczas wydano następujące pozycje:

J. Landy-Brzezińska — „Start" — elementarz—I, II i III wydanie — 600.000 egzemplarzy. Na ukończeniu IV wydanie, zmienione i zaktualizowane, w nakładzie 600.000 egz.

J. Landy-Brzezińska — „Uczmy czytać" — 40.000 egz.

J. Landy-Brzezińska — „Przewodnik" — 50.000 egz.

„Na trasie" — praca zbiorowa — książka poelementarzowa dla kursów nauki początkowej — 300.000 egz. W druku dalszych 300.000 egz. W przygotowaniu III wydanie zmienione i zaktualizowane — 600.000 egz.

Program kursów i zespołów nauczania początkowego — 40.000 egz.

Wytyczne programowe kursu metodycznego — 10.000 egz. (dla naucz. społecznych).

M. Okołowicz i T. Abramowicz — Arytmetyka w ćwiczeniach, cz. I i II — 150.000 egz., w druku II wydanie — 200.000 egz., w przygotowaniu III wyd. — 300.000 egz.

Biuletyn Pełnomocnika Rządu Nr 1 p.t. „O prawo do oświaty" — 60.000 egz. Nr 2 p.t. „Pierwsze osiągnięcia" — 60.000 egz.

„Życie szkoły" — numer specjalny poświęcony zagadnieniom W. A — 40.000 egz.

„Wszyscy na front walki z analfabetyzmem" — broszura—60.000 egz.

Dodatek do czasopisma „Gromada" p.t. „Wiadomości ciekawe i pożyteczne" — 3 numery po 1.125.000 egz.

„Praca oświatowa" — w każdym numerze specjalny dział poświęcony zagadnieniom W. A.

Jak więc widzimy, w parze z masową akcją W. A. idą wydawnictwa, przy czym 20% podręczników zakupuje się dla niezamożnych uczniów. Nauczyciele zaś dostają poszczególne wydawnictwa bezpłatnie.

Komisja Wydawnicza nadto przygotowuje projekty zorganizowania prac badawczych, które by mogły dopomóc do zebrania materiałów z zakresu W. A. i naukowego ich opracowania.

XIV.

Minął już rok od uchwalenia ustawy o likwidacji analfabetyzmu i powołaniu Pełnomocnika Rządu i jego organów terenowych. Podsumowując całokształt pracy należy podkreślić, że osiągnięcia są duże. Nie tylko mierzymy je ilością absolwentów kursów, ilością kursów i zespołów, ale stopniem upowszechnienia konieczności walki w szerokich masach ludu pracującego. Dziś pracują nad tym zagadnieniem nie tylko Komisja Główna, Komisje Wojewódzkie, czy powiatowe, ale gminne rady narodowe. Dziś, można powiedzieć, nie ma posiedzenia gminnej rady narodowej, na którym by nie było punktu porządku dziennego poświęconego sprawie

walki z analfabetyzmem na terenie gminy. Setki tysięcy wyzwolonych z ciemnoty obywateli włączają się do czynnego życia społeczno-politycznego i kulturalnego, zasilając szeregi w toczącej się walce klasowej o ustrój sprawiedliwości społecznej. Dziś gminne rady narodowe dyskutują sprawy analfabetyzmu, a za rok, po jego zlikwidowaniu, tym gruntowniej zajmować się będą sprawami upowszechnienia oświaty i kultury. Najbardziej wzruszające jest to, że wczorajszy analfabeta, dziś już wyzwolony z ciemnoty obywatel, pierwszy swój podpis kładzie pod apelem pokoju. Kładzie ten podpis z głęboką świadomością, że uczestniczy w wielkiej sprawie. Ma to nie tylko symboliczne znaczenie. Jest to wyraz określonych osiągnięć politycznych na odcinku walki z analfabetyzmem.

Błędem wielkim byłoby dostrzegać tylko plusy i osiągnięcia w masowo prowadzonej walce z analfabetyzmem. Walka się toczy w tempie szybkim. Popełnia się więc i wiele błędów. Popełnia je aparat Pełnomocnika Rządu (władz szkolnych) przez niedocenianie nieraz czynnika społecznego, popełniają je organizacje społeczne w wielu wypadkach, ograniczając się do statystycznego ujmowania przebiegu walki. Nie wszędzie dba się o należytą frekwencję na kursach, o właściwą pomoc dla uczniów. Nie wszędzie jeszcze umie się pozyskać wszystkich niepiśmiennych do nauki na kursach.

Ale błędy te dzięki krytyce i samokrytyce, dzięki co raz staranniej i rzetelniej przeprowadzanej kontroli, dzięki wreszcie pierwszorzędnym wzorom, jakie mamy w zwycięsko przeprowadzonej walce z analfabetyzmem w Związku Radzieckim, nieustannie poprawiamy i metody walki ulepszamy. Właśnie dzięki przykładowi Związku Radzieckiego zaczynamy i u nas coraz powszechniej stosować zasadę, że obowiązek społeczny walki z analfabetyzmem równa się obowiązkowi partyjnemu i obowiązkowi organizacyjnemu. Dzięki temu świadomość obowiązku tak pojętego coraz bardziej się upowszechnia w szerokich masach ludu pracującego, wśród dorosłych i wśród młodzieży. Bezpośrednie zaś stwierdzenie przez wyzwolonych z ciemnoty obywateli, że dzięki ukończeniu kursu mają przed sobą realne możliwości awansu społecznego i zawodowego, realne możliwości dalszego kształcenia się i pełnego współuczestniczenia w budownictwie nowego ustroju, zapala do pracy organizatorów, działaczy, nauczycieli i uczniów dorosłych.

Dzięki ustawie o likwidacji analfabetyzmu, dzięki historycznej decyzji Partii i Rządu sięgnęliśmy do podstaw rewolucji kulturalnej, która spowoduje, że już w krótkim czasie wyrówna się start mas ludu pracującego w zakresie upowszechnienia kultury.

W Związku Radzieckim Leninowski dekret o likwidacji analfabetyzmu podpisany przez Lenina w roku 1919 nazywa się dziś Manifestem Rewolucji Kulturalnej. Bo tak w istocie jest. Ambicją każdego światłego, postępowego, rzetelnego patrioty Polski Ludowej winno być, by i nasza ustawa o likwidacji analfabetyzmu doczekała się tego samego zaszczytnego miana.

Z UCHWAŁ PREZYDIUM ZARZĄDU GŁÓWNEGO Z. S. Ch.

z dnia 9.III.1950 r. w sprawie pracy kulturalno-oświatowej.

Uchwały III Kongresu ZSCh postawiły przed naszą organizacją wielkie zadania zniesienia dotychczasowego upośledzenia kulturalnego mas chłopskich i przygotowania ich do przyjęcia nowych form życia — ustroju socjalistycznego. Wymaga to przeobrażenia psychiki, zmiany oblicza moralnego człowieka i jego stosunku do pracy.

Po ustroju kapitalistycznym pozostał cały szereg przyzwyczajeń, wstecznych tradycji i przesądów, które hamują przebudowę ustroju i opóźniają przyjmowanie nowych treści socjalistycznych. Obalenie i przezwyciężenie wstecznych tradycji we wszystkich dziedzinach życia otwiera drogę do wychowania nowych ludzi, budujących ustrój sprawiedliwości społecznej.

Stwierdzenie to nabiera specjalnego znaczenia dla stosunków istniejących na wsi, gdyż właśnie tam stare, wsteczne tradycje i przesądy są główną przeszkodą na drodze do postępu. Dlatego też działanie kulturalno-oświatowe Z.S.Ch. winno w pierwszym rzędzie w codziennej walce łamać te przeszkody, aby przygotować człowieka do przyjęcia nowych form życia, form socjalistycznych.

Praca kulturalno-oświatowa Związku Samopomocy Chłopskiej winna mobilizować masy mało- i średniorolnych chłopów na bazie stale zaostrzającej się walki klasowej do realizacji planu 6-letniego, wykonania go przed terminem, jako planu budowy podstaw socjalizmu.

Działanie kulturalno-oświatowe winno stale wzmacniać i utrwalać sojusz robotniczo-chłopski, jako zasadniczą siłę władzy ludowej w Polsce, przez którą chłopi mało- i średniorolni, pod przewodnictwem klasy robotniczej, uczestniczą w rządzeniu krajem. Zatem prace kulturalno-oświatowe winny przygotowywać szerokie masy chłopskie do uczestniczenia w sprawowaniu władzy ludowej.

Działanie to winno stale pogłębiać przyjaźń i poszerzać zbliżenie kulturalne wsi polskiej z narodami Związku Radzieckiego i krajów demokracji ludowej oraz pogłębiać świadomość i zdecydowaną wolę, mobilizującą masy chłopskie do walki o utrwalenie pokoju na świecie.

WYTYCZNE PRACY OŚWIATOWO-KULTURALNEJ

1. Świadomość podstawowych założeń ideowych, podanych na wstępie, winna znaleźć odbicie w całokształcie pracy kult.-oświat. Świetlica jako środek wychowania mas chłopskich w duchu socjalistycznym musi w warunkach walki klasowej stać się jednym z czynników aktywizu-

jących i przygotowujących chłopów mało- i średniorolnych do przejścia z gospodarki drobnotowarowej do gospodarki socjalistycznej.

W codziennej pracy kulturalno-oświatowej należy stale i uporczywie walczyć aż do pełnego wyeliminowania wpływów wrogich nam elementów na wsi, bogaczy wiejskich, spekulantów i rozpolitykowanych reakcyjnych księży, szukających bazy dla podstępnego działania na nie zawsze dostatecznie kontrolowanym odcinku życia wiejskiego, jakim jest świetlica.

2. Realizacja planu pracy kult.-oświat. zależna jest od sprawności podstawowego ogniwa terenowego ZSCh, to jest od Koła Gromadzkiego. Zadaniem naszym winno być ścisłe powiązanie działalności Koła Gromadzkiego ze świetlicą, postawienie przed Kołem Gromadzkim konkretnych zadań dotyczących opieki nad świetlicą i odpowiedzialności za jej pracę.

3. ZSCh nie może prowadzić pracy kult.-oświat. na wsi i rozbudowy świetlic bez najszerszego udziału młodzieży, a zatem bez ścisłego współdziałania z ZMP.

Winniśmy wciągać do prac kult.-oświat. jak najszerszy aktyw spośród mało- i średniorolnych chłopów i młodzieży wiejskiej, zorganizowanej, jak i niezorganizowanej.

Młodzież jako element najbardziej czynny, mniej obciążony przesądami, winna wnieść najwięcej twórczej inicjatywy do zespołów samokształceniowych, artystycznych i sportowych w jednolitych świetlicach gromadzkich.

4. W rozwijającym się żywiołowo ruchu kult.-oświat. na wsi bierze czynny udział nauczycielstwo. Zadaniem naszym jest zacieśnienie współpracy z nauczycielami przez ogniwa organizacyjne ZNP i ścisłe powiązanie ich z zadaniami ZSCh, zarówno na odcinku społeczno-gospodarczym, jak i kulturalno - oświatowym. Należy zatem jak najdokładniej uzgodnić pracę od gromady aż do Zarządu Głównego ZSCh z odpowiednimi ogniwami ZNP.

5. Szkoły Rolnicze, przygotowujące działaczy rolników do nowych warunków pracy na wsi, jako tkwiące wśród gromad, mają duże możliwości oddziaływania na chłopów. Dlatego należy nawiązać z nimi współpracę, tak z nauczycielstwem, jak i ze zorganizowaną młodzieżą w kole ZMP.

6. Upowszechnienie kultury fizycznej na wsi to zagadnienie wychowania młodzieży w duchu międzynarodowej solidarności sił postępu, obronności kraju i walki o pokój. Zadaniem naszym winno być powiązanie pracy Ludowych Zespołów Sportowych z życiem kult.-oświat. wsi, włączenie LZS-ów do prac świetlicowych, do akcji kół samokształceniowych i artystycznych.

7. Udział kobiet w rozwijającym się ruchu oświatowym na wsi jest coraz znaczniejszy. Wyróżniają się one systematycznością i zamiłowaniem do prac kult.-oświat. Jest ich jednakże w tej pracy dotychczas za mało. Zadaniem naszym winno być przyciągnięcie do świetlicy jak najszerszych mas kobiet, powiązanie ich codzienną pracą świetlicy z zadaniami politycznymi i gospodarczymi, jakie stoją przed wsią polską na obecnym etapie.

8. Zarządy wszystkich ogniw ZSCh jako odpowiedzialne za prace kult.-oświat. winny poświęcić jeszcze więcej uwagi tym zagadnieniom przez zwiększenie czujności ideologicznej, przez stałe wychowywanie aktywu, instruowanie oraz kontrolę. Akcja ta musi być prowadzona świadomie, w oparciu o zarządy ZSCh. Nie może być dłużej tolerowany stan przypadkowości i dowolności na odcinku ruchu świetlicowego.

Pracownicy i działacze świetlicowi winni być właściwie dobierani i przygotowani do tych zadań, jakie stawia ZSCh pracom kulturalno-oświatowym.

Należy zatem:

1. **Wzmóc udział ZSCh w walce z analfabetyzmem** przez świadome dążenie do przekroczenia planu na tym odcinku, przez masowe organizowanie zespołów dobrego czytania oraz włączenie absolwentów kursów do całokształtu prac świetlicy dla zapobieżenia wypadkom powrotnego analfabetyzmu. W ten sposób wprowadzimy do czynnego, aktywnego udziału w życiu społecznym nowe dziesiątki tysięcy kobiet i mężczyzn, którzy dotąd jako analfabeci nie korzystali z osiągnięć kultury i oświaty.

2. **Uaktywnić Koła Prelegentów powiatowych i gminnych** przez planowe obsłużenie wszystkich Kół Gromadzkich ZSCh i świetlic wykładami i pogadankami zgodnymi z planem pracy ZSCh. Poszerzyć skład ilościowy Kół przez aktyw działaczy społecznych i uzgadniać ich prace z komitetami partii politycznych.

3. **Upowszechniać i popularyzować stale pracę na wsi** zarówno w świetlicach formami świetlicowymi, prasówkami, jak i przez zarządy gromadzkie kół, które winny być planowymi, stałymi komórkami propagandy czytelnictwa i propagandy gazet i dzienników.

4. **Rozszerzać sieć punktów bibliotecznych** i zwrócić wiekszą niż dotychczas uwagę na upowszechnienie czytelnictwa. Troską naszą winno być to, aby przekłady z literatury radzieckiej, obrazujące walkę klasową w Związku Radzieckim w okresie kolektywizacji i opisujące obecne życie wsi kołchozowej, dostarczyć jak najszerszym masom, a zwłaszcza kobietom i młodzieży. Osiągniemy ten cel przy pomocy rzeczowych recenzji, drukowanych w naszych pismach, przy pomocy specjalnych audycji radiowych i przez organizowanie wystaw książki w świetlicach, urzędach gminnych i spółdzielniach.

5. **Poszerzyć popularyzację akcji gazetek ściennych** drogą organizowania konkursów i zjazdów redaktorów gazetek ściennych. Dopilnować aby tematyka gazetek ściennych była związana z walką klasową, z powstającymi spółdzielniami produkcyjnymi, z walką o pokój pod przewodnictwem Związku Radzieckiego.

6. **Stale zasilać zespoły teatralne nowym repertuarem** o tematyce związanej z produkcją, z rozwojem spółdzielni produkcyjnych, z życiem wsi kołchozowej i repertuarem muzycznym, zawierającym pieśni masowe polskie i radzieckie oraz krajów demokracji ludowej.

7. **Powiązać koła gromadzkie i świetlice z zagadnieniami produkcji rolnej:**

a) przez organizowanie kół samokształceniowych na bazie powstających grup plantatorów i hodowców i zasilanie ich literaturą rolniczą,

b) przez popularyzację najnowszych zdobyczy Związku Radzieckiego w dziedzinie postępu technicznego, zdobyczy nauki rolniczej i planów przeobrażenia przyrody.

8. **Rozszerzyć zasięg Wszechnicy Radiowej** drogą spopularyzowania jej na wsi, ze specjalnym zwróceniem uwagi na aktyw działaczy, którzy tą drogą samokształcenia mogą uzupełnić swoje braki i pogłębić swój światopogląd marksistowski.

9. Należy pamiętać, że jednym z poważnych środków masowego oddziaływania wychowawczego jest postępowy film, zarówno fabularny jak i oświtowy.

Ustalić zasady współpracy z Filmem Polskim odnośnie:

a) ustalenia trasy objazdowej,
b) budowania kin stałych na wsi,
c) typowania do wyświetlania na wsi obrazów fabularnych i oświatowych,
d) organizowania widowni.

10. **Wypracować szczegółowo formy współpracy ZSCh ze Związkami Zawodowymi** w pogłębianiu ruchu łączności i realizować go zwłaszcza na odcinku organizowania pomocy świetlic fabrycznych dla świetlic wiejskich, zrówno ideowej jak instruktażowej i materiałowej.

11. **Szkolić i doskonalić działaczy oświatowych i kierowników świetlic** i zespołów artystycznych w powstających spółdzielniach produkcyjnych, wsiach, w których dojrzewa świadomość spółdzielcza i we wsiach o gospodarce indywidualnej.

12. Doszkalać aparat wojewódzki i powiatowy oraz aktyw świetlicowy na odprawach i konferencjach. Odprawy robocze winny na wszystkich szczeblach organizacyjnych podnosić poziom ideologiczny naszych działaczy.

13. Wiązać ściśle działaczy kult.-oświat. z partiami politycznymi zwłaszcza w gminie i gromadzie przy przeprowadzaniu akcji masowych i przez to usprawniać i przyśpieszać podnoszenie poziomu kulturalnego i gospodarczego wsi.

U C H W A Ł A
PREZYDIUM ZSCh W SPRAWIE WALKI Z ANALFABETYZMEM
Z DNIA 23 LUTEGO 1950

Weszliśmy na drogę postępu.

Polska Ludowa nie tylko buduje nową rzeczywistość, lecz musi naprawiać krzywdy wyrządzone przez poprzedni, oparty na wyzysku robotnika i chłopa ustrój kapitalistyczny.

Jedną z krzywd jest analfabetyzm, hamujący postęp, utrudniający szerokim masom korzystanie z dóbr kulturalnych, przede wszystkim z książek i gazet.

Podstawowym warunkiem rzeczywistego upowszechnienia kultury i oświaty jest zlikwidowanie analfabetyzmu, który w szczególności dotknął wieś.

Władze Polski Ludowej doceniły to zagadnienie i podjęły zdecydowaną walkę, wyznaczając termin całkowitej likwidacji analfabetyzmu do roku 1951 włącznie.

Zadanie to realizują władze państwowe i organizacje społeczne.

ZSCh włączył się do tej wielkiej akcji. W roku 1949 zorganizował 4.041 kursów, obejmujących 65.253 uczestników.

Biorąc pod uwagę zarówno plan państwowy, przewidujący zakończenie akcji w 1951 r., jak i duży procent analfabetów na wsi (około 3/4 ogólnego stanu analfabetów) Prezydium stwierdza, że udział ZSCh w walce z analfabetyzmem jest jeszcze za mały.

Ocena wyników pracy z roku 1949 wskazuje, że ZSCh nie zdołał jeszcze dostatecznie zmobilizować i uaktywnić wszystkich swoich członków w poszczególnych ogniwach do podjętej akcji. Za mało było uświadomienia ludności wiejskiej o konieczności likwidacji analfabetyzmu.

Delegaci ZSCh byli zbyt mało czynni w Społecznych Komisjach do Walki z Analfabetyzmem. Najwidoczniej to wystąpiło przy rejestracji analfabetów. Dobór opiekunów społecznych nie zawsze był właściwy. Nie wszyscy wywiązywali się ze swych obowiązków w zakresie wyszukiwania lokalu, zaopatrzenia w opał i oświetlenie, czuwania nad stałym uczęszczaniem słuchaczy na kursy itp.

Nie wszystkie Koła Gromadzkie włączyły walkę z analfabetyzmem do swoich planów codziennej pracy. Nie zawsze udziela się w dostatecznej mierze pomocy sąsiedzkiej uczęszczającym na kursy, a w szczególności brak opieki nad dziećmi tych matek, które uczą się czytać i pisać.

Dla usuniecia tych niedomagań i nasilenia akcji Prezydium ZSCh poleca wszystkim komórkom organizacyjnym zmobilizowanie sił do walki z analfabetyzmem na wsi. W roku 1950, w pierwszym roku realizacji Planu 6-letniego, ZSCh zaplanował 7.000 kursów, na których zostanie przeszkolonych 105.000 analfabetów. Należy dołożyć wszelkich starań, aby ten plan wykonać z dużą nadwyżką i przyczynić się wydatnie do całkowitej likwidacji analfabetyzmu.

W tym celu wszystkie ogniwa organizacyjne ZSCh na wszelkich odprawach i zebraniach będą omawiać to zagadnienie, włączając walkę z analfabetyzmem do planu pracy poszczególnych Kół Gromadzkich, i uaktywnią przedstawicieli ZSCh w Społecznych Komisjach do Walki z Analfabetyzmem.

Koła Gromadzkie dobiorą rzetelnych opiekunów społecznych, którzy spowodują zarejestrowanie najbardziej opornych analfabetów i zorganizują dla nich kursy.

Zarządy Kół Gromadzkich i opiekunowie powinni dokładnie zapoznać się z „Instrukcją w sprawie walki z analfabetyzmem" zamieszczoną w Biuletynie Organizacyjnym ZSCh nr 1 z 1949 r. str. 46, gdzie znajdą szczegółowo określone swoje zadania.

Opiekunowie społeczni mają pomagać w wyszukaniu lokalu na kurs, zaopatrzeniu w opał, światło i pomoce naukowe, jak podręczniki, mapy itp., czuwać nad systematycznym uczęszczaniem słuchaczy na kurs oraz dbać o właściwą postawę ideologiczną zespołu, uczącego się czytać i pisać. Wykonanie tych zadań ułatwi opiekunom ścisła współpraca z nauczycielami.

Tam, gdzie brak nauczyciela zawodowego, opiekun w porozumieniu z Zarządem Koła Gromadzkiego ZSCh wyszuka kandydata na nauczyciela społecznego i skieruje go na przeszkolenie do Inspektoratu Szkolnego.

Uczestnikom kursów, którzy znajdują się w trudnych warunkach gospodarczych, Koła Gromadzkie winny zorganizować pomoc na podstawie „Dekretu o pomocy sąsiedzkiej". Koła Gospodyń zorganizują opiekę nad dziećmi tych matek, które, idąc na kursy, nie mają przy kim zostawić drobnych dzieci.

W miarę możliwości kierownicy świetlic ZSCh zorganizują występy artystyczne, wyświetlanie filmów, kina objazdowe itp. imprezy, zachęcające uczestników kursu do pilnej nauki.

Wyróżniających się w pracy nauczycieli i słuchaczy zarządy kół na wniosek opiekunów przedstawią Komisjom Społecznym do premiowania.

Kierownicy świetlic i Opiekunowie Społeczni otoczą troskliwą opieką absolwentów kursu, skierowując ich do świetlic, do zespołów dobrego czytania, a następnie do blibliotek publicznych i bibliotek ZSCh.

Zarządy Wojewódzkie i Powiatowe ZSCh przy realizacji tych zadań zorganizują współzawodnictwo pracy.

Zarząd Główny stwierdza, że za akcję walki z analfabetyzmem na wsi odpowiadają zarządy wszystkich ogniw organizacyjnych ZSCh.

Jak największy wkład pracy, jak najszybsze zlikwidowanie analfabetyzmu — to punkt honoru wszystkich członków ZSCh.

Likwidacja analfabetyzmu wśród mas chłopskich podniesie poziom ideologiczny i organizacyjny mało- i średniorolnych chłopów, pomoże wykonać z nadwyżką plan produkcyjny, przyśpieszy przebudowę wsi i przyczyni się do zbudowania podstaw socjalizmu w Polsce.

Zarząd Główny poleca wszystkim ogniwom terenowym do gromady włącznie omówić i przedyskutować niniejszą uchwałę.

BIULETYN INFORMACYJNY KOMISJI GŁÓWNEJ DO SPRAW KULTURY

NR 2

TREŚĆ: